

Ana Kontor • Karl Karlep

Eesti keele tööraamat

5. klassile
2. osa

2022

Ana Kontor, Karl Karlep
Eesti keele tööraamat 5. klassile 2. osa (ajakohastatud kordustrükk)

Õppematerjali „Eesti keele lugemik-tööraamat 5. klassile“ koostamisel on arvestatud põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava lihtsustatud õppe 5. klassi eesti keele ainekavas esitatud nõudeid. Õppematerjal sobib kasutamiseks ka põhikooli riikliku õppekava järgi õppijate õppe diferentseerimisel, individuaalse õppekava (IÕK) alusel õppijate ning muukeelsete õpilaste õpetamisel.

Retsenseerinud Maris Juhkam ja Kaja Plado
Toimetanud Tiina Helekivi
Illustratsioonid Ülle Meister, Vilve Aavik-Vadi, Elina ja Joonas Sildre
Tehniliselt toimetanud Andero Kurm
Kujundanud ja küljendanud Eve Kurm
Fotod: Pixabay, Wikimedia Commons, erakogud

Autoriõigus: Haridus- ja Teadusministeerium, autorid, 2022

CC-BY-SA 3.0

Levitaja: Haridus- ja Noorteamet

ISBN 978-9985-72-297-8 (1. osa)
ISBN 978-9985-72-298-5 (pdf: 1. osa)
ISBN 978-9985-72-299-2 (2. osa)
ISBN 978-9985-72-300-5 (pdf: 2. osa)
ISBN 978-9985-72-301-2 (3. osa)
ISBN 978-9985-72-302-9 (pdf: 3. osa)
ISBN 978-9985-72-303-6 (4. osa)
ISBN 978-9985-72-304-3 (pdf: 4. osa)

Trükiettevalmistus: OÜ Studium
Riia 15b, Tartu 51010
www.studium.ee

Ajakohastatud kordustrükk: Atlex OÜ
Kivi 23, Tartu 51009
www.atlex.ee

SISUKORD

Metoodilised juhised õpetajale 2. tööraamatu kasutamiseks 4

Nimisõna 6

- Nimisõnade moodustamine liite *-ja* abil 15
- Nimisõnade moodustamine liite *-mine* abil 21
- Nimisõnade muutevormid 27

Omadussõna 34

- Omadussõnade moodustamine liite *-lik* abil 48
- Omadussõnade moodustamine liite *-line* abil 54
- Omadussõnade moodustamine liite *-ne* abil 60

Tegusõna 66

- Öeldis lauses 72
- Alus lauses 75

Arvsõna 79

Liitsõna 92

METOODILISED JUHISED ÕPETAJALE 2. TÖÖRAAMATU KASUTAMISEKS

Tööraamatu 2. osa harjutuste ja materjali peamine eesmärk on kujundada õpilastel üldistatud kujutlus sõnaliikidest (nimi-, omadus-, tegu- ja arvsõna) ning vastavate sõnade kasutamisest ehk funktsioonidest. Õpilaste tähelepanu on vaja suunata sõnaliigi sõnade kahele olulisele tunnusele – sõnatähendus ning sõna grammatiline struktuur (sõnavormide tüvi ja sõnalõpud, liited, häälikkoostise sõltuvus sõnavormist). Jätkub kirjutamis- ja lugemisoskuse automatiseerimine. Pidevalt on vaja rõhutada eelnevate ja kaasnevate „sammude" ning enesekontrolli vajadust.

4. klassi tööraamatuga võrreldes on korraldused sageli pikemad, kõik „sammud" pole enam sõnastatud. Seetõttu on vajalik pidevalt lastega arutada korralduste sõnastust ning vajadusel meelde tuletada ülesande täitmise „sammude" järjestust.

Nimisõnad (nimed ja nimetused). Õpilastel on vaja mõista, et nimi osutab alati ainult ühele olendile, piirkonnale jne. Sama nime võib vahel kasutada ka mitmel juhul (*Antsu*(*d*), *Liia*(*d*), *Tamme*(*d*), *Metsküla*(*d*)). Otstarbekas on arutleda, keda või mida inimesed nimedega nimetavad.

Nimetuste puhul on vaja suunata õpilaste tähelepanu järgmistele asjaoludele.

- Sama asja, nähtust jne saab nimetada eri üldistusastmes sõnadega (*puu, lehtpuu, kask*).
- Nimetused rühmituvad valdkondade kaupa (nt *elusolendid*, *veekogud*, *ehitused* jne).
- Nimetused eristuvad sama sõnatüvega omadus- ja tegusõnadest (*mäng, mängimine, mängija – mängib, mänguline*).

Käändevormid ja sõnaühendid konkretiseerivad sõna tähendust ning lisavad sellele teavet (*mets – metsani, talvises metsas*). Täpsustavate tunnuste teadvustamine eeldab õpetajalt pidevat suunatud semantilist analüüsi: abiks on küsimused ja korraldused, seletused, lapsele sõnastuse tajutavaks tegemine verbaalse konteksti lisamisega.

Omadussõnad on kellegi või millegi tunnuseid ja omadusi väljendavad sõnad. Omadussõnade piiratud kasutamine ja ebatäpne mõistmine tuleneb lapse tajuprotsesside

ja mälukujutluste puudulikust arengust. Kuuldud või loetud teabe põhjal võimaldavad omadussõnad luua konkreetseid kujutlusi valdkondade kaupa (*piklik*, *kollakas* jne). Omadussõna tähenduse mõistmine sõltub aga eelnevatest teadmistest (*Väike elevant on suurem kui suur koer*.) või nende puudumisel õpetaja seletustest. Omadussõna otsingu probleemide korral on otstarbekas esitada need valikuks.

Tegusõnad on kellegi tegevust ja selle „samme“ ning kellegi või millegi seisundit väljendavad sõnad. Õpilastel on vaja mõista, et tegevust saab sooritada ainult elusolend. (*Koer jookseb*.) Samas tuleb juhtida tähelepanu, et väljendis *tuul puhub* ei väljenda sõna *puhub* tegevust, vaid õhu seisundit looduses.

Oluline on märgata tegusõnu, mille tähenduse täpsemaks mõistmiseks on vaja kasutada konkretiseerivat sõna (*viskas* ...). Eristada on vaja ka tegusõna nimi- ja omadussõna tähendust (*rõõmustab – rõõm, rõõmus*) ning üldisema ja konkreetsema tähendusega tegusõnu (*valmistab (sööki) – keedab, praeb,* ...).

Aluse ja **öeldise** käsitlemise eesmärk on mõista vastavate sõnade semantilist funktsiooni lausetes: kellest/millest räägitakse, mis tegevust sooritatakse või mis seisundis keegi või miski on.

Arvsõnade käsitlemisel on oluline mõista arvude, numbrite ja vastavate sõnade seost. Eelduseks on õige opereerimine tajutavate hulkadega. Soovitatav on harjutada asjade ja graafiliste vahendite loendamist eri suundades (alt üles ja paremalt vasakule ning vastupidi).

Liitsõnade puhul on rõhuasetus tähendusel. Liitnimisõna on iseseisvalt suhteliselt konkreetse tähendusega (*kapp – riidekapp, raamatukapp, seinakapp*). Liitsõnad on küll konkreetse tähendusega, kuid lapsele on vaja selgitada, et sõnaühendiga saame harilikult edasi anda veel konkreetsemat tähendust (*männioks – (konkreetse) männi oks*). Samuti on oluline rõhutada, et liitsõna esimene osa nimetab objekti mingit tunnust/omadust (*köögiriiul, väikemees*).

Soovitatav on käesoleva tööraamatuga töötamise eelselt tutvuda ja õpetamisel arvestada ka „Eesti keele tööraamat 4. klassile“ 3. osa metoodilisi juhiseid.

Edukat tööraamatu alusel õpetamist!

Ana Kontor ja *Karl Karlep*

NIMISÕNA

Jäta meelde!

Esemeid ja olendeid me rühmitame eri viisil:

1) üldine ja **suur rühm,**
2) konkreetsem ja **väiksem rühm,**
3) **veelgi** konkreetsem ja **väiksem rühm.**

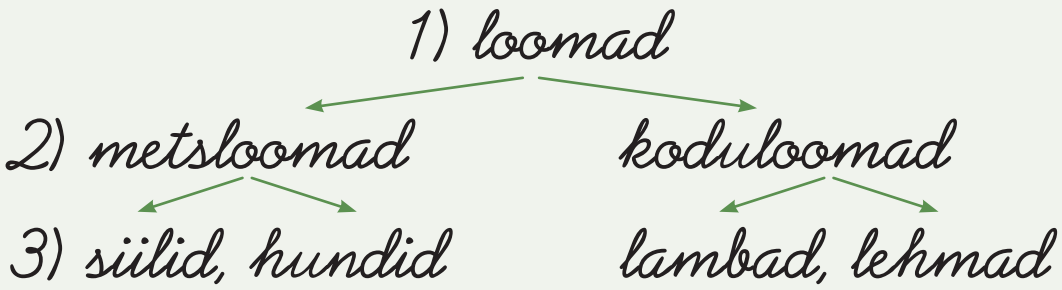

Esemeid ja olendeid ning nende rühmi me nimetame sõnaga.

1. Nimeta ja kirjuta. Kasuta kirjutamisel TM j 6 „samme“.

1. Kooli-tarbed: .....
2. Õppe-ained: .....
3. Sademed: .....
4. Linnud: .....
5. Elu-kutsed: .....
6. Hooned: laut, ...
7. Sõidu-vahendid: .....

2. A. Loe ja täida korraldused.

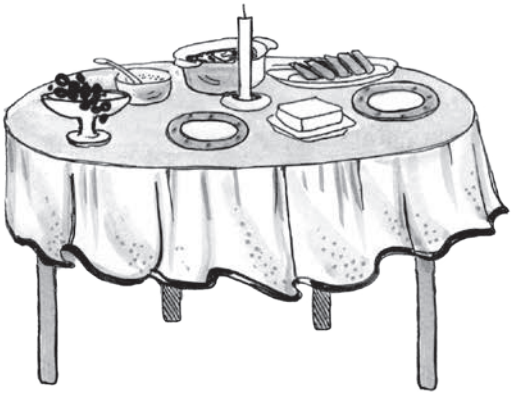

Pildil kujutatud eset võib nimetada järgmiste sõnadega:

söögi-laud, laud, mööbli-ese

1. Mis sõna neist kolmest on kõige täpsem? .....
2. Nimeta veel laudu.
3. Nimeta veel mööbli-esemeid.
4. Mitut mööbli-eset sa nimetasid? .....
5. Mis sõnaga võime veel lauda nimetada? .....

B. Kirjuta.

1. Koerte nimed: .....
2. Kes on Pontu? .....
3. Nimeta koera üldise sõnaga. .....

Mitmeid olendeid või esemeid saab nimetada ühe sõnaga.

3. Leia ühine nimetus. Jätka.

1. Mööbli-esemed: laud, tool, diivan, ...
2. Lauad: söögi-laud, kirjutus-laud, ...
3. .....: mees, naine, tüdruk, õpilane, ...

4. ……: jaanuar, veebruar, ……

5. ……: talv, kevad, ……

6. ……: esmaspäev, teisipäev, ……

7. ……: Marit, Kelli, Liisu, ……

8. ……: Tartu, Tallinn, ……

4. A. Loe ja rühmita nimed ja nimetused.

Kaisa, traktor, vikerkaar, kaalikas, Jaanika, välk, Tartu, Saadjärv, peet, udu, Tapa, Kevin, kotkas, Andrus, Emajõgi, porgand, tütar, Madli, kägu, Pärnu, Läänemeri, Kert, tramm, lennuk, vanaisa, tüdruk, kassikakk

Nimed

- Linnade nimed: ……
- Vee-kogude nimed: ……
- Tüdrukute ja naiste nimed: ……
- Poiste ja meeste nimed: ……

Nimetused

- Lindude nimetused: ……
- Inimeste nimetused: ……
- Sõidu-riistade nimetused: ……
- Loodus-nähtuste nimetused: ……
- Juur-viljade nimetused: ……

B. Nimeta ja kirjuta sõnad.

- Inimeste tehtud toidu-ained ja toidud: *suhkur, leib,* .....

.....

- Inimeste tehtud joogid: *õunamahl, kohv,* .....

.....

- Inimeste tehtud esemed: *diivan, traktor,* .....

.....

5. Loe sõnad. Rühmita ja kirjuta.

kalkun, hobune, räim, müra, äike, suhkur, kapten, torm, pagar, pääsuke, udu, tigu, ämblik, härmatis, pakane, kardin, rästik, kaktus, buss, bussijuht

Olendite nimetused – *kes*?

.....

.....

.....

Esemete ja nähtuste nimetused – *mis*?

.....

.....

.....

- Kirjelda nähtusi *härmatis*, *müra*, *udu*.

6. Täienda: ***kes*** (*see on*)?, ***kes*** (*need on*)? Kirjuta nimed.

Nimed	Nimetused
Jaanika	naised
Miia	naised
.....	naised
.....	mehed
.....	mehed
.....	mehed
Polla	koerad
.....	koerad
.....	koerad
Miisu	kassid
.....	kassid
.....	kassid

naised, mehed → inimesed

inimesed, loomad → olendid

koerad, kassid → loomad

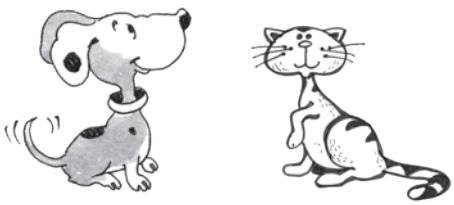

Jäta meelde!

Nimed kirjutame **alati** suure algustähega.
***V**õrtsjärv, **P**aide, **H**aanja, **S**ander **K**ask*

7. Täienda: *mis* (*see on*)?, *mis* (*need on*)? Kirjuta nimed.

Nimed	Nimetused
Viljandi	linnad
Jõgeva	linnad
.....	linnad
.....	linnad
.....	linnad
.....	linnad
Eesti	riigid
Soome	riigid
.....	riigid
.....	riigid
.....	riigid
.....	riigid

kohad

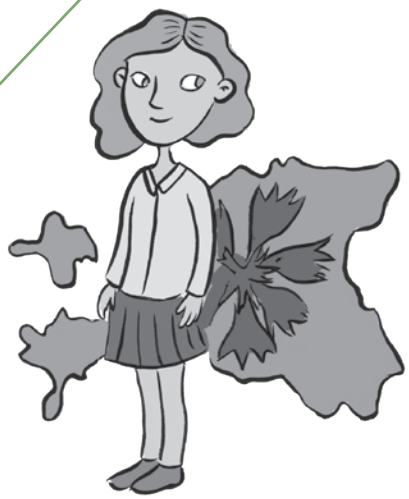

Emajõgi

Võhandu jõgi

.....

.....

jõed

Võrtsjärv

Ülemiste järv

.....

.....

järved

veekogud

Läänemeri

Must meri

.....

mered

Jäta meelde!

Kohtade
Veekogude
Olendite

nimed ja nimetused on **NIMISÕNAD**.

Nimisõna vastab küsimusele ***kes?*** või ***mis?***

8. A. Loe lausedi. Jooni nimed.

1. Vennad (k)evin ja (s)ander elavad (t)artu (l)innas.
2. Poiste (v)anaema kodu asub (v)õrtsjärve ääres.
3. Suvel sõidavad (p)oisid (j)ärve äärde puhkama.

4. Vanaema (k)oer (t)uks on nende (s)õber.
5. Vahel käivad (p)oisid (m)artiniga metsas mängimas.

- Kontrolli: 6 nime.
- Mitu poissi käivad koos metsas mängimas? Ütle nende nimed.

B. Kirjuta laused õigesti vihikusse. Mis algustähega kirjutad nimed? Kontrolli oma õigekirja.

9. A. Loe laused. Jooni nimed. (Kokku 10)
B. Kirjuta lause lõppu valede algustähtede arv. (Kokku 14)

1. Ülikooli-linn tartu asub emajõe Kaldal. (3)
2. Emajõgi saab alguse munamäe Jalamilt. (....)
3. Algul ruttab Jõgi läbi orgude ja Heina-maade pühajärve. (....)
4. Sealt voolab Jõgi mööda Otepää kõrgustikku Võrtsjärve. (....)
5. Võrtsjärvest viib jõgi oma Vee peipsi Järve. (....)
6. Suvel sõidab emajõel palju mootor-paate ja Laevu. (....)

- Mis järvedega on Emajõgi seotud? Nimeta.

C. Kirjuta laused õigesti vihikusse.
D. Osa sõnadest oli trükitud vale algustähega.
Jooni enda kirjutatud lausetes need sõnad.

10. A. Loe omaduste ja tegude nimetused.

kiirustamine, tähelepanelikkus, lugemine, laiskus, looderdamine, täpsus, viisakus, valelikkus, valetamine, lohakus, kaklemine, julgus, petmine, hoolimatus, töötamine, töökus, hoolitsemine, aitamine

B. Rühmita.

Omaduste nimetused	Tegude nimetused
tähelepanelikkus	kiirustamine

C. Rühmita omaduste nimetused.

Heade omaduste nimetused: .....

.....

.....

Halbade omaduste nimetused: .....

.....

D. Rühmita tegude nimetused.

Heade tegude nimetused: .....

.....

.....

Halbade tegude nimetused: .....

.....

.....

- Loe heade omaduste ja tegude nimetused.
- Loe halbade omaduste ja tegude nimetused.

Nimisõnade moodustamine liite *-ja* abil

Tegijanimetused

11. Lõpeta laused näidise järgi.

1. Keegi tantsib. Ta on *tantsija*.
2. Keegi laulab. Ta on ..... .
3. Keegi valetab. Ta on ..... .
4. Keegi ennustab. Ta on ..... .
5. Keegi hüppab. Ta on ..... .
6. Keegi koristab. Ta on ..... .
7. Keegi sõidab. Ta on *sõit*..... .
8. Keegi võidab. Ta on ..... .
9. Keegi peidab midagi. Ta on ..... .
10. Keegi triigib. Ta on *triiki*..... .

12. A. Loe sõnad ja sõnaühendid.

- Kas on nimetatud vahendit / eset või inimest tema tegevuse järgi? Rühmita.

õpetaja, näitleja, maadleja, luuletaja, ristleja, lugeja, pommitaja, aurutaja, tolmu-imeja, kruvi-keeraja

Inimene – tegija *(kes?)*	**Vahend, aparaat, ese** *(mis?)*
õpetaja	ristleja

- Mis sõnadega saab nimetada nii tegijat kui ka vahendit?
- Moodusta nende sõnadega lauseid.

B. Moodusta eelmistest sõnadest näidise järgi tegusõnad.

õpetaja	*mida tegema?*	õpetama
näitleja	*mida tegema?*	.....
.....	*mida tegema?*	.....
.....	*mida tegema?*	.....
.....	*mida tegema?*	.....
.....	*mida tegema?*	.....
.....	*mida tegema?*	.....
.....	*mida tegema?*	.....
.....	*mida tegema?*	tolmu.....
.....	*mida tegema?*	kruvi.....

C. Moodusta 1. tulba sõnadega suuliselt lauseid.

Pane tähele!

- ***-ja*** abil saame tegusõnadest moodustada nimisõnu.

*suusata/**ma** – suusata/**ja**, õppi/**ma** – õppi/**ja***

- ***-ja*** abil moodustatud nimisõnad on **TEGIJA-NIMETUSED**.

Tegija-nimetused vastavad küsimusele ***kes?*** või ***mis?***

maadleja – kes?, tolmuimeja – mis?

KUIDAS MOODUSTAN TEGIJA-NIMETUSE?

1) Nimetan tegusõna.

ujus
sõidan
kuuleb

2) Nimetan tegusõna *ma*-vormi.

(*hakkas*) ☐ + *ma*

(*hakkas*) → *uju + ma*, *sõit + ma*, *kuul + ma*

3) Moodustan tegija-nimetuse (*-ma* asemele lisan *-ja*).

(*see on*) ☐ + *ja*

(*see on*) → *uju + ja*, *sõit + ja*, *kuul + ja*

Mõnikord on vaja täishäälikut ***-ja*** ees asendada (***e*** → ***i***).

Näiteks: pese/**ma** – *pesi + ja* näge/**ma** – *nägi + ja*

tule/**ma** – *tuli + ja* ole/**ma** – *oli + ja*

13. **Loe tegusõnad. Moodusta *-ja* abil nimisõnu.**
Selleks: 1) eralda tegusõnadel lõpp *-ma*,
2) lisa sõnatüvele lõpp *-ja*.

ujuma, kuduma, töötama, juhatama, kaebama, sõitma, reisima, purjetama, valetama, ratsutama, suusatama, uisutama

uju/ma – uju/ja, kudu/ma – kuduja,

14. **A. Loe sõnad vasakus tulbas. Moodusta tegijanimetused.**
Toimi näidise järgi.

	(*hakkan*) ☐ + *ma*	**Tegijanimetus** ☐ + *ja*
kirjutan	kirjuta/ma	kirjuta/ja
hüppame		
maalib		
ronid		
suusatavad		
uisutate		

B. Loe laused. Leia lünkadesse sobivad sõnad tabelist.

1. Martin on meie klassis parim kaugus-…… .
2. Orav elab puu otsas. Ta on osav …… .
3. Aunel on ilus käekiri. Õpetaja ütles, et ta on klassis ka parim …… .
4. Kristiina Šmigun oli Eesti parim …… .
5. Kusti hakkas uisutama kolme-aastaselt. Ta on nüüd hea …… .
6. Mida teeb maalija? Ta …… (*mida*?) …… .

C. Kontrolli sõnade sobivust ja õigekirja.

15. A. Toimi eelmise harjutuse eeskujul.

	(*hakkan*) ☐ + *ma*	**Tegijanimetus** ☐ + *ja*
sõin	söö/ma	söö/ja
tõid		
hüpati		
õmmeldi		
koob		
loevad		

B. Lõpeta laused.

1. Keegi hüppab kõrgele. Ta on kõrgus-…… .
2. Keegi õmbleb riideid. Ta on …… .
3. Keegi koob suurepäraselt. Ta on hea …… .
4. Hamster sööb pidevalt. Ta on isukas …… .
5. Kas sa oled raamatu-kogus ……?
6. Jõulu-vanad on Soomest tervituste …… .

16. A. Loe sõnapaarid. Loe lausesse sobiv sõna.

B. Leia „Tarkvara mapist“ kirjutamise skeemid (lk 13–16). Kirjuta lüngaga sõna ette sobiv tabeli ja skeemi number.

ehitab – ehitaja, hüppab – hüppaja, purjetab – purjetaja

1. Katrini isa ( ) v/ent/ …… ( ) S/om/es maju.
2. ( ) V/at/a merele! Seal ( ) k/ek/i …… .
3. Kass näeb ( ) l/int/u rohus. Ta ……
   ( ) l/in/u ( ) s/un/as.
4. ( ) P/äs/uke on osav pesa-…… .
5. …… ei ( ) k/art/a merel ( ) v/ihm/a ega tuult.
6. Känguru on ( ) l/om/adest parim …… .

C. Kirjuta laused õigesti vihikusse.

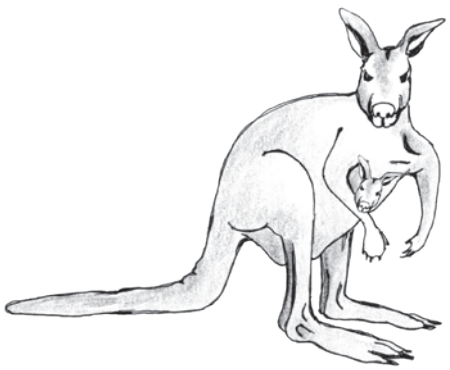

D. Kontrolli. Kas kirjutasid sõnad õigesti?

- Jooni kõikides lausetes
  1) tabeli 1 skeemi 2 sõnad. (4 sõna)
     * Märgi neis pikkade ja ülipikkade häälikute tähed.
  2) tabeli 4 skeemi 2B sõnad. (2 sõna)
     * Märgi neis ülipikkade häälikute tähed.

E. Mis lausetes kasutasid *-ja* sõnu? Loe need laused.

Nimisõnade moodustamine liite *-mine* abil

Tegevuste ja seisundite nimetused

17. Loe laused.

1. Aivarile meeldib ratsutamine ja ujumine.
2. Piiale meeldib õmblemine ja tikkimine.
3. Liinele meeldib tantsimine, laulmine ja näitlemine.
4. Jalgade valutamine segab vanaemal kõndimist.

- Mis tegevused meeldivad Aivarile, Piiale, Liinele?
  Jooni lausetes vastavad sõnad.
- Mis seisund segab vanaemal kõndimist?

18. A. Loe sõnad. Nimeta ja eralda ühine sõnaosa.

rääkimine	reisimine	lendamine
otsimine*	kirjutamine*	õppimine
joonistamine	treimine	küpsetamine*

B. Leia tärniga (*) märgitud sõnad. Vasta nende põhjal küsimustele.

- Kus seda tegevust saab teha?
- Kes seda tegevust võib teha?
- Mis võib olla selle tegevuse tulemus?

Jäta meelde!

- ***-mine*** abil saab moodustada **nimisõnu**.
- ***-mine*** abil moodustatud nimisõnad on

TEGEVUSTE JA SEISUNDITE NIMETUSED.

söömine, müümine, kuivamine, õitsemine, valutamine

- Tegevuste ja seisundite nimetused vastavad küsimusele ***mis?***

reisimine – mis? *õppimine – mis?*

KUIDAS MOODUSTAN TEGEVUSTE NIMETUSED?

1) Nimetan tegusõna.

lugesid
sõitsid
keetsid

2) Nimetan tegusõna ***-ma*** vormi.

(*hakkas*) ☐ + *ma*

(*hakkas*) — *luge + ma*, *sõit + ma*, *keet + ma*

3) Moodustan tegevuse nimetuse (***-ma*** asemele lisan ***-mine***).

(*see on*) ☐ +*mine*

(*see on*) — *luge + mine*; *sõit + mine*; *keet + mine*

19. Moodusta *-mine* abil nimisõnu.

lõika/ma – *lõika/mine*

lonkama – .....

nägema – .....

värvima – .....

hoidma – .....

arvuta/ma – *arvuta/*.....

karjuma – .....

korjama – .....

noppima – .....

kuulama – .....

20. A. Loe sõnad. Moodusta tegevuste nimetusi. Täida tabel. Toimi näidise järgi.

	(*hakkan*) ☐ + *ma*	**Tegijanimetus** ☐ + *mine*
keetsin	*keet/ma*	*keet/mine*
hööveldavad		
triikisid		
praadisid		
kudusid		
lihvivad		

B. Täida ülesanne tabeli sõnadega.

1. Kirjuta puidu-tööga seotud tegevuste nimetusi.

.....

.....

2. Kirjuta söökide valmistamisega seotud tegevuste nimetusi.

.....

.....

3. Kirjuta käsi-tööga seotud tegevuste nimetusi.

.....

.....

C. Lisa igasse ritta veel kaks sõna.

21. A. Toimi eelmise harjutuse eeskujul.

	(*hakkan*) ☐ + *ma*	**Tegijanimetus** ☐ + *mine*
mõõdeti	*mõõt/ma*	*mõõt/mine*
keedavad		
praeti		
loevad		
hoiavad		
ostsid		

B. Moodusta suuliselt lauseid tegevuste nimetustega.

22. Mõtle ja ütle:

- tundides toimuvate tegevuste nimetusi,
- staadionil toimuvate tegevuste nimetusi,
- sööklas toimuvate tegevuste nimetusi,
- suvel vee ääres toimuvate tegevuste nimetusi,
- talvel toimuvate sportlike tegevuste nimetusi.

23. Moodusta tegusõnadest nimisõnu.

Tegusõna	Tegijanimetus *kes?*	Tegevuse nimetus *mis?*
lõpetama	lõpetaja	lõpetamine
lahutama		
koputama		
lugema		
tõttasid		
jalutasid		
sammusin		
poksiti		
tõsteti		
ehitasid		
keerutati		
sõitsid		

24. A. Loe sõnapaarid. Loe laused.
B. Täida lüngad.

ostmine – ostja *lugemine – lugeja*
koguja – kogumine *mängija – mängimine*

1. Raamatute (*mis*?) ..... rikastab õpilaste sõnavara.
2. Anekdoodi (*kes?*) ..... muigas omaette.
3. Poes peab iga (*kes*?) ..... võtma ostukorvi.
4. Uue auto (*mis*?) ..... on perele kulukas tegevus.
5. Väikestele lastele meeldib liivaga (*mis*?) .....
6. Kaido mängib hästi palli. Ta on hea (*kes*?) .....
7. Ravimtaimede (*mis*?) ..... on vajalik tegevus.
8. Vanaisa on kirglik markide ja märkide (*kes*?) .....

25. A. Loe lausete rühm. Seleta joonitud sõnade tähendust (Kellest või millest räägitakse? Mis on tulemus?)

1. Kokk on hea praadija. Praadimine on tema üks tegevus.
   Eile praadis ta sealiha. Praad oli väga maitsev.
2. Tõstja töötab ehitusel. Tõstmine on seal väga vajalik tegevus.
   Tõstukiga tõstab ta seinaplaate.

B. Loe joonitud sõnu. Märgi neist

- tegijate nimetused – tee ring ümber,
- tegevuste nimetused – joonista tärn sõna kohale.

Nimisõnade muutevormid

26. A. Loe laused. Kirjuta lüngaga sõnade ette sobiva tabeli ja skeemi number. (TM lk 13)

1. Siljale kingiti jõuludeks uus ( ) r/am/at.
2. Silja läheb ( ) s/el/e ( ) r/am/atuga oma ( ) t/up/a.
3. ( ) R/am/atu ( ) k/an/el on tore pilt ( ) r/ep/asest ja karust.
4. Tüdruk ( ) v/at/ab ( ) s/et/a pildi- ( ) r/am/atut õhinaga.
5. ( ) R/am/atus on ( ) h/uv/itavad ( ) j/ut/ud ( ) l/om/adest.
6. Vanaema loeb mõningaid ( ) j/ut/e ( ) t/al/e ( ) /et/e.

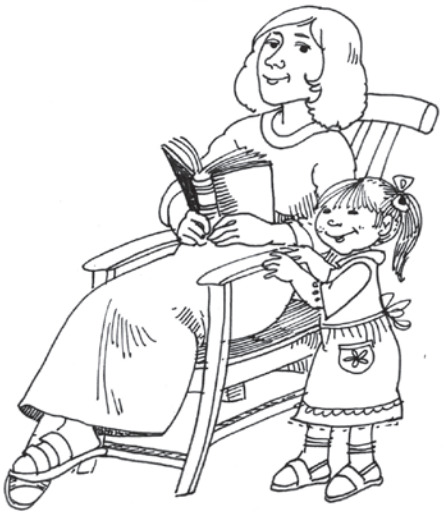

B. Rühmita lüngaga sõnad tabelite ja skeemide järgi. Kirjuta.

Tabel 1

1		*1 sõna*
2	....	*7 sõna*
3		*2 sõna*

- Märgi 2. ja 3. skeemi sõnadel pikkade ja ülipikkade häälikute tähed.

Tabel 2

1		*2 sõna*
2		*1 sõna*
3		*3 sõna*
4		–
5		*1 sõna*

C. Kirjuta harjutus õigesti vihikusse. Toimi TM j 8 järgi.

D. Jooni kirjutatud lausetes sõna *raamat* kõik vormid. Kirjuta.

.....

E. Nimeta enda kirjutatud nimisõnade algvorm. Kirjuta.

- (*See on* ☐ .) *See on* ..... .

Jäta meelde!

- Igal nimisõnal on **algvorm**. (*See on* ☐ .)
- Igal nimisõnal on peale algvormi veel palju **erinevaid muutevorme**.

rong – rongil, rongile, rongist, rongis jne
rongid – rongidel, rongidele, rongidest, rongides jne

lugeja – lugejat, lugejaga, lugejast jne
lugemine – lugemist, lugemisega, lugemisest jne

27. A. Moodusta sõnaühendeid sõnaga *õpetaja*.

1. Kohtasid (*keda*?) ..... .
2. Jutustan (*kellele*?) ..... .
3. Räägin (*kellest*?) ..... .
4. Jõudis (*kelleni*?) ..... .
5. Kuulsid (*kellelt*?) ..... .
6. Loevad koos (*kellega*?) ..... .
7. Õpib (*kelleks*?) ..... .
8. Töötab (kellena?) ..... .
9. On (*kellel*?) ..... .
10. Usun (*kellesse*?) ..... .

- Võrdle sõnaühendite *räägib õpetajale, räägib õpetajast, räägib õpetajaga* tähendust.

B. Moodusta suuliselt sõnaühenditega lauseid.

28. Moodusta sobivaid sõnaühendeid.

A. *kapp, karp, laud, riiul, õde, vend, sõber, ema*

meisterdas
- *mida*? *kappi,* .....
- *mille*? .....
- *kellele*? *õele,* .....
- (koos) *kellega*? .....

B. *tuttav, poeg, näidend, raamat, laul, isa, taat*

räägib
- *kellele*? .....
- *millest*? .....
- *kellega*? .....
- *kellest*? .....

- Mis sõnaühendite puhul räägitakse vastastikusest vestlusest.

C. *sõber, lill, tahvel, pliiats, pilt, paber, õpetaja, kriit*

joonistame
- *millega*? .....
- *mida*? .....
- *millele*? .....
- *kellele*? .....

- Millest räägitakse sõnaühendite igas reas? Selgita.

29. A. Moodusta sõna algvorm. Kirjuta.

Kasuta abiks sõnaühendit (*see on*) ☐ .

1) hambaga – *(see on) hammas* vees – *(see on) vesi*

käega – ..... padjal – .....

samblas – ..... mäeni – .....

karbita – ..... saapast – .....

äikesega – ..... ahjuni – .....

2) pliidile – *(see on) pliit* pudruga – *(see on) puder*

palitus – ..... kohvita – .....

osutiga – ..... peenrale – .....

mett – ..... korstnas – .....

õlalt – ..... vahtrani – .....

- Moodusta õpetaja suunamisel muutevormidega sõnaühendeid.

B. Vaata pilte. Nimeta ja kirjuta sõnad.

....

C. Loe lausid. Täida lüngad harjutuse A osa 2) sõnadega.

1. Pane ..... riide-puuga kappi rippuma.
2. ..... teeb kummeli-tee magusaks.
3. Tee kevad-lillede jaoks ilus lille-.....!
4. Kella suur ..... on kuue peal.
5. Igal hommikul aurab tassis kuum ..... .
6. Mart nägi, et potis oli kaerahelbe-..... .

30. A. Loe laused. Jooni sulgudest lausesse sobiv sõna.
B. Jätka loetelu kahe sõnaga.

1. Maale võib (sõida – sõita) (*millega?*) autoga,

   .....

2. (Räägisin – Rääkisin) oma murest (*kellele?*) psühholoogile,

   .....

3. Kokk valmistas maitsva (toidu – toitu) (*millest?*) lihast,

   .....

4. Ma (vaadasin – vaatasin) eile kinos filmi (*kellest?*) võlurist,

   .....

5. Me ostsime (kauba-majast – kaupa-majast) (*mida?*) riiet,

   .....

C. Moodusta enda kirjutatud sõnade algvorm. (*See on* …)

31. A. Moodusta sobiv sõnavorm. Loe laused.

1. Meie (*milles*? – linn) **käis** sügisel tore külaline.
2. Kogu (*mis*? – linn) **sai** (*kellega*? – külaline) kiiresti (*kelleks*? – sõber).
3. Igaüks **sai** (*kellelt*? – külaline) (*mille*? – kingitus).
4. Külaline **andis** (*millele*? – kask) kollase (*mille*? – jakk).
5. (*Millele*? – kastan) **ulatas** ta kirju (*mille*? – kleit).
6. Külaline **värvis** (*mille*? – jõgi) üle halli (*millega*? – värv).
7. (*Millele*? – kuusk) **raputas** ta hõbedase (*mille*? – rüü).

- Mis „külalisest“ räägitakse lausetes?

B. Harjuta lausete kirjutamist etteütlemise järgi.

32. Loe laused. Ütle ja kirjuta õigesti vihikusse.

1. H/aik/e laps **keeldus** (toit).
   millest?
2. Vend r/äk/is, et hiired **krõbistasid** (sahver).
   kus?
3. Kalmer **sõidab** (ratas) s/õpr/ale k/ül/a.
   millega?
4. Ats **sõi** k/ohv/ikus (võileib) ja **jõi** (tee).
   mida? *mida*?

33. A. Loe laused. Kirjuta vihikusse.

(Leia TM-st ärakirja juhend. See on lk .....).

1. Loom **ei ela** ainult mullast, veest, õhust ja päikesest.
2. Loomad **vajavad** toitu.
3. Nad **nosivad** mõnda maitsvat taime.
4. Mõni **murrab** näljaga väiksema looma.
5. Keha soojendamine ja liikumine **vajab** toitu.

- Mis toitu sööb lehm, rebane?

B. Jooni lausetes eri värvidega

- tegevuste nimetused (*2 sõna*)
- sõnad, mis vastavad küsimusele *millest?* (*4 sõna*)
- sõnad, mis vastavad küsimusele *mida?* (*3 sõna*)
- sõna, mis vastab küsimusele *millega?* (*1 sõna*)
- sõna, mis vastab küsimusele *kelle?* (*1 sõna*)
- sõnad, mis vastavad küsimusele *kes?* (*2 sõna*)
- sõna, mis vastab küsimusele *mis?* (*1 sõna*)

Sa joonisid lausetes **nimisõnad** (*14 nimisõna*).

C. Moodusta joonitud nimisõnade algvormid. Kirjuta.

(See on) loom, muld, ...

.....

.....

.....

OMADUSSÕNA

1. Vaata pilte.

A. Mille poolest on meestel riietus sarnane?

B. Mille poolest meestel riietus erineb?

1.

2.

C. Loe kirjeldused. Kumba meest on kirjeldatud?

1. Tal on jalas kingad. Tal on seljas pluus. Tal on peas kaabu.

2. Tal on peas **valge** kaabu. Tal on seljas **must** pluus.
   Tal on jalas **tumedad** kingad.

- Kumma kirjelduse järgi saad mehi eristada?

Jäta meelde!

Pilte aitasid eristada kirjeldusse lisatud omadussõnad.

2. A. Loe küsimused. Mõtle ja leia vastus.

Mis on
- hapu?
- ümmargune?

Mis on
- punane?
- pisike?

Mis on
- pisike, punane, ümmargune ja hapu?
- pisike, punane, ümmargune ja magus?

B. Iseloomusta kellegi või millegi värvust (maitset, kuju, suurust).

- Mida või keda sa iseloomustasid?
- Mis omadust väljendavaid sõnu sa kasutasid?

Jäta meelde!

- Kellegi või millegi tunnust või omadust väljendav sõna on **OMADUSSÕNA**.
- Omadussõna täpsustab nimisõna tähendust. *hapu mari*
- Omadussõna vastab küsimusele ***missugune***?

hapu mari – missugune mari?

3. A. Loe omadussõnad. Loe tabeli esimese rea sõnad.
B. Rühmita omadussõnad.

lilla, piklik, mage, mõru, kitsas, paks, värvusetu, tilluke, kandiline, must, õhuke, kibe, roosa, maitsetu, soolane

Sõnad väljendavad **värvust**	Sõnad väljendavad **suurust**	Sõnad väljendavad **kuju**	Sõnad väljendavad **maitset**
lilla	*tilluke*	*piklik*	*mage*

4. Loe tabeli esimese tulba sõnad. Missugune see on või võib olla? Kirjuta sobivaid omadussõnu.

	värvus	**suurus**	**kuju**	**maitse**
pähkel	*pruun*	*väike*	*ümmargune*	*mõru*
sidrun				
õun				
jääpurikas				
ploom				
mustikas				

5. A. Loe omadussõnad. Igas reas ei sobi üks sõna tähenduse poolest teiste hulka. Kriipsuta see läbi.

iidne – eilne, põline, ammune
tusane – morn, rõõmus, pahur
malbe* – vihane, tagasihoidlik, tasane
põgus* – kiire, pikaajaline, lühiajaline

- Seleta tärniga (*) sõnade tähendust.

B. Leia lausetesse sõnad A-osast.

1. Tigeda näoga poiss on ……, …… ja …… .
2. Vanemad olid ainult ühe päeva Riias. See oli ……, …… ja …… Riia linna külastus.
3. Muuseumis nägime me ……, …… ja …… maa seest leitud esemeid.
4. Meie klassis on üks vaikne tüdruk. Ta on alati ……, …… ja …… .

6. A. Loe omadussõnad. Nimeta suuliselt vastandtähendusega sõnu.

laisk (*virk*), väike, vana, õhuke, õnnelik, alumine, madal, lühike, kurb, kõver, konarlik, terav, pime, aeglane, rahutu

B. Kirjuta omadussõnadega sobivaid nimisõnu.

1. konarlik – *tee,* ……
2. õhuke – ……

3. aeglane – .....
4. alumine – .....
5. rahutu – .....

7. A. Loe nimisõnad. Kirjuta nimisõnadega sobivaid omadussõnu.

väike, paks, ... raamat
..... ülesanne
väike, ... liblikas
..... savi
..... talunik

B. Jooni korduvad omadussõnad.

- Mille tunnuseid on nimetatud sama sõnaga? Leia ja seleta.

8. Loe lausete algused. Jätka.

Kasuta omadussõnu: *paks, mahlane, huvitav, tuuline, lai, hämar, kibe, värviline, sätendav, külm*

1. Lumi on *kohev,* ..... .
2. Film oli *põnev,* ..... .
3. Ilm on *udune,* ..... .
4. Redis on *punane,* ..... .
5. Tunnel on *pikk,* ..... .

9. A. Loe omadussõnad. Loe sõnad joone alt.
B. Leia sobivad nimisõnad. Kirjuta.

kitsas – *jõgi,* .....

paks – *taigen,* .....

niiske – *lapp,* .....

värske – *kurk,* .....

jäme – *köis,* .....

---

raamat, ajaleht, õhk, hääl, trepp, muld, rada, kuusepalk

- Mida iseloomustasid sama omadussõnaga? Nimeta.

C. Selgita suuliselt järgmiste sõnaühendite tähendust:

värske ajaleht, jäme kuuse-palk, paks õhk, niiske trepp

10. Loe kastis olevad omadussõnad. Loe laused. Täida lüngad. Mis omadussõnaga iseloomustad igat last?

tähele-panelik, eba-viisakas, viisakas, hoolimatu, kurva-meelne, julge, hooletu

1. Mart tervitab alati tuttavaid. Ta pakub bussis vanadele inimetele istet. Mart on ..... poiss.
2. Anni ei aidanud sõbrannal kadunud kinnast otsida. Anni on ..... tüdruk.
3. Mari märkab alati, kui klassis on midagi korrast ära. Mari on ..... .

4. Jan kasutab mõnikord rumalaid sõnu.

   Jan on ..... poiss.

5. Milla on tihti mureliku näoga. Ta naeratab harva.

   Milla on ..... tüdruk.

6. Väike Taivo ei karda üksinda kodus olla ega üksi pargis mängida. Taivo on ..... poiss.

7. Sille kaotab tihti oma asju. Sille on ..... tüdruk.

- Kes lastest peaksid oma käitumist parandama?

11. A. Loe omadussõnad. Rühmita.

julge, aus, mehine, valelik, eba-viisakas, alatu, hoolas, laisk, lohakas, abi-valmis, kuri, korralik, hoolimatu, töökas, tähele-panelik, üle-olev, ise-seisev

Meeldivat käitumist kirjeldavad sõnad:

.....

.....

Eba-meeldivat käitumist kirjeldavad sõnad:

.....

.....

B. Kirjelda suuliselt mõnda tegevust, mida võib teha

1) iseseisev laps, 2) abivalmis tüdruk,

3) üleolev poiss.

12. Loe sõnaühendid.

A. Märgi kaashäälikuühendid. Ava TM tabel 4 skeemid. Kirjuta iga lüngaga sõna ette sobiv skeemi number.

1. ◯ s/ünk/e näidend, 2. ◯ s/irk/e joon, 3. ◯ k/int/el plaan

B. Ava TM tabel 2 skeemid. Kirjuta iga lünga sõna ette sobiv skeemi number.

1. ◯ v/et/el ◯ h/ap/e*
2. ◯ m/at/al temperatuur
3. avar ◯ v/at/e-väli*
4. ◯ s/ük/av meri
5. ülemeelik* ◯ pl/ik/a
6. hiline ◯ s/ük/is
7. maitsev ◯ k/uk/el
8. soojad ◯ k/äp/ikud*

- Seleta tärniga (*) sõnade tähendust.

C. Kirjuta sõnaühendid õigesti vihikusse.

D. Jooni omadussõnad.

13. A. Loe sõnad sulgudes. Loe laused. Jooni lausesse sobiv sõna.

1. Oja on (ümmargune, punane, kitsas, lühike) veekogu.
2. Ojad ühinevad ja moodustavad (väikese, tugeva, niiske, sinise) jõekese.
3. Jõekeste ühinemisel tekib üks (kivine, lai, soe) jõgi.
4. Tavaliselt on jõel (sügav, aeglane, põnev) vool.
5. Mägedest alla voolava jõe vool on (rahulik, kiire, unine, arglik).

B. Kirjuta laused vihikusse.

C. Tee oma kirjutatud sõnades ring ümber *g* tähtedele.
Leia samad tähed trükitud sõnades. Jooni.

14. Moodusta omadussõnade algvormid. Kirjuta.

(*See on*) ***missugune?*** .

1. suures
2. hirmsas*
3. kahvatule
4. hoolsaks*
5. kangel*
6. õigele
7. kehvas*
8. kuivale
9. nukrat
10. uhkesse*

(*See on*) *suur,* .....

.....

.....

- Moodusta tärniga (*) märgitud sõnadega õpetaja abil sõnaühendeid.

15. A. Loe sõnaühendid. Jooni omadussõnad.

1. rasket haigust
2. umbses ruumis
3. vabale kohale
4. truuks sõbraks
5. kaugelt maalt
6. värskel lumel
7. vaprale sõdurile
8. magusat jooki
9. sirge seljaga
10. viimases reas
11. täbarast loost
12. kuumas vees

- Seleta sõnaühendi *täbar lugu* tähendust.

B. Moodusta sõnaühendite algvormid. Kirjuta vihikusse.

(*See on*) ☐ ☐ . (*See on*) *raske haigus, ...*

16. A. Loe laused. Kirjuta lüngaga sõnad õigesti.

1. Talvine mets on h/õp/edases ..... rüüs.
2. Kahvatu päike p/ait/as ..... kuuskede sihvakaid l/atv/u ..... .
3. Puud heitsid v/alk/ele ..... lumele tumedaid v/arj/e ..... .
4. Nõrk tuul m/ut/us ..... p/ik/amisi ..... t/uk/evaks ..... tormiks.
5. Tuisk m/at/is ..... p/õs/ad ..... k/õrk/ete ..... h/ank/ede ..... alla.

B. Jooni lausetes omadussõnad. (9 sõna)

C. Kirjuta välja nimisõnad koos omadussõnadega.

talvine mets, ...

.....

.....

.....

.....

.....

- Leia iga nimisõna juurde suuliselt veel kaks omadussõna.

D. Mis sõnadega iseloomustatakse talvist metsa, päikest, lumehangi? Leia vastused A osa lausetest.

17. Muuda suuliselt sõnaühendeid küsimuste järgi.

madal küngas	*vana veski*	*talvine mets*
mida? *madalat küngast*	*milles?* *vanas veskis*	*mida?* *talvist …*
millel?	*millel?*	*millest?*
millele?	*millest?*	*millesse?*
millelt?	*millesse?*	*milles?*
milleni? *madala künkani*	*milleni?* *… veskini*	*milleni?* *… metsani*

- Mis küsimusele vastates puudub omadussõnal lõpp?

18. Moodusta kõik sobivad sõnaühendid. Kasuta harjutuse 17 sõnavorme.

1. Kasvab *madalal künkal.*
2. Imetleb …
3. Tegi pesa …
4. Rääkis …
5. Suusatas …
6. Laskus alla …
7. Jooksis …

19. A. Loe lused. Keda on kirjeldatud?

1. Ta on koheva saba ja kikkis kõrvadega pisike loom.
2. Tema karvkate on suvel pruun.
3. Talvel on loomal tihe ja hall kasukas.
4. Oma pesa ehitab ta kõrge kuuse otsa.

See loom on …… .

B. Jooni lausetes omadussõnad. (7 sõna)

C. Märgi sõnades:

- ülipika hääliku tähed (/) – *8 sõna,*
- pika täishääliku tähed (‿) – *2 sõna*.

20. Vaata tamme pilti. Vasta küsimustele.

- Missugused on tamme oksad, lehed?
- Missugune on tamme tüvi, võra?
- Missugust tuult tamm ei karda?
- Missugune on tamme puit?

21. A. Täienda jänese kirjeldust suuliselt omadussõnadega. Vajadusel kasuta Interneti abi.

1. Jänesel on … kõrvad, … saba ja … jalad.
2. Tema kasukas on suvel …, aga talvel … .
3. Haaviku-emand ei tee endale talveks … pesa.
4. Vaenlaste eest kaitseb jänest … kuulmine ja … jalad.

B. Kirjuta lausetes kasutatud omadussõnad.

.....

.....

C. Kirjuta harjutus vihikusse.

D. Jooni oma kirjutatud lausetes omadussõnad. (8 sõna)

22. Kirjelda suuliselt rebast, hunti, karu.

1. Kes on rebane, hunt, karu?
2. Räägi tema
   1) välimusest (keha kuju, kõrvad, nina, saba, käpad),
   2) karvkattest suvel ja talvel,
   3) iseloomust,
   4) elukohast.
3. Mis kasu on rebasest, hundist, karust loodusele?
4. Mis kahju teevad rebane, hunt, karu inimestele?

23. A. Vaata pilte. Loe laused.

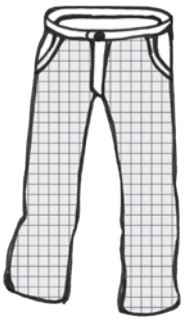

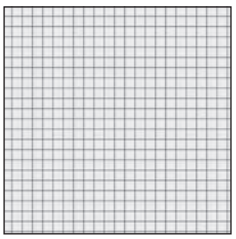

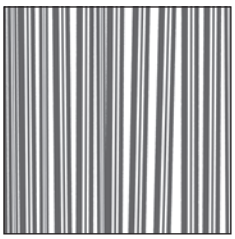

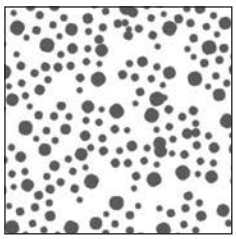

- **Kaial** on täpiline pluus ja triibulised püksid.
- **Liial** on aga lilleline pluus ja ruudulised püksid.

B. Loe. Osuta A osa piltidele.

1. Näita Kaia pluusi ja pükse.
2. Näita Liia pluusi ja pükse.
3. Kus on lill, täpid, ruudud, triibud? Näita piltidel.

C. Vasta ja osuta.

- Mis mustriga on Kaia püksid, Liia püksid?
- Mis mustriga on Liia pluus, Kaia pluus?

D. Joonista pabernukkude riided sobivate mustritega.

Liia

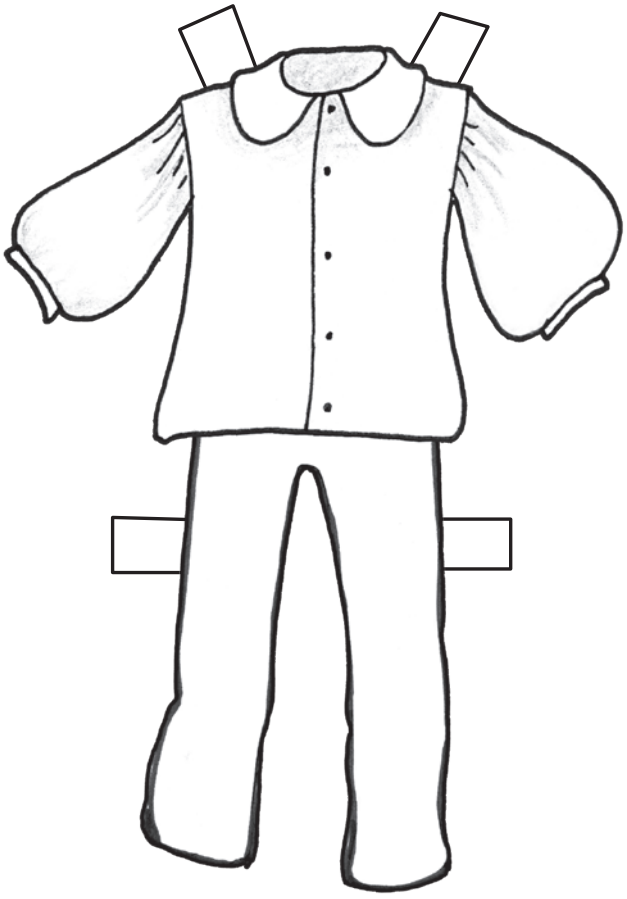

Kaia

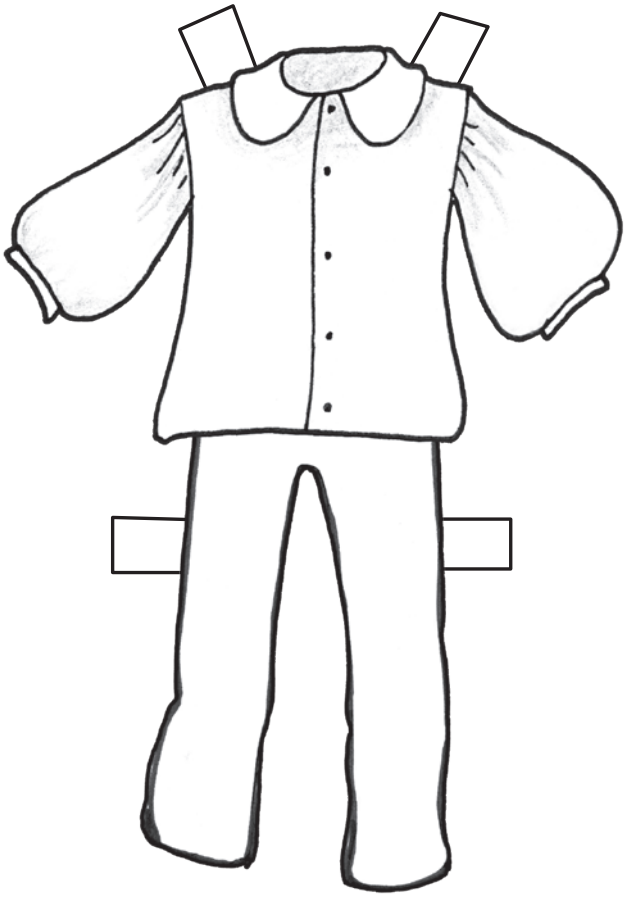

Omadussõnade moodustamine liite *-lik* abil

24. A. Loe laused. Vasta küsimustele.

1. Teekattes on mitu auku.
   See on **auklik** tee.
2. Markole meeldib sport.
   Tal on **sportlik** välimus.
3. Detsembrikuus oli koolis jõulu-pidu.
   Mariannel oli siis seljas **pidulik** kleit.

- Mis sõnaga on kirjeldatud teed, Marko välimust, Marianne kleiti?
- Kirjelda õpetaja abiga
  1) auklikku teed, 2) sportlikku välimust, 3) pidulikku kleiti.

B. Leia omadussõnadel ühine sõnaosa. Eralda püstkriipsuga.

auklik, sportlik, pidulik

C. Mis sõnadest on need omadussõnad moodustatud?

auklik – ……, sportlik – ……, pidulik – ……

Liite ***-lik*** abil saame moodustada omadussõnu.
-lik liitub sageli nimisõna algvormile.

Nimisõna algvorm	+ ***-lik***	= **OMADUSSÕNA**
See on ***mis?***		***missugune?***
auk (*mis?*)	+ ***-lik***	= *auklik* (*missugune?*)

25. A. Moodusta suuliselt omadussõnu *-lik* abil.

rahu – *rahu/lik*, vale – …, ema, püha, tervis, lünk, kunst

B. Täida lüngad saadud omadussõnadega.

1. Õde hoolitseb venna eest nagu ema.
   Ta on ..*emaliku*.... käitumisega.
2. Elektri-valgus ei ole loomulik valgus.
   See on ..... valgus.
3. Tekstis on lüngad. See on ..... tekst.
4. Kirikus on jõulude ajal ..... meele-olu.
5. Poiss valetab sageli. Ta jutt on siis ..... .
6. Kert ei söö rämps-toitu.
   Teda huvitab ..... toit.
7. Ta ei ole närvilise käitumisega.
   Ta on ..... õpilane.

26. A. Loe sõnad sulgudes. Moodusta *-lik* abil omadussõnad. Kirjuta.

1. Lagunenud maja akna ees rippus (auk) ..... kardin.
2. (Mure) ..... ema katsus haige poja laupa.
3. Ujumine on väga (sport) ..... tegevus.
4. Ekskursioonile sõites oli inimestel bussis (rahu) .....
   meeleolu.
5. Atsi söögi-laual oli taldrik (tervis) ..... toiduga.

B. Loe lausedi. Kirjuta vihikusse.

27. Loe ridade kaupa. Kumb omadussõna on õige? Kriipsuta vale läbi.

õnlik näo-ilme – õnnelik näo-ilme

meeslik käitumine – mehelik käitumine

vendlik abi – vennalik abi

Pane tähele!

Alati ei sobi liidet ***-lik*** liita sõna algvormile.

Sel juhul kasutame järgmist skeemi:

(*uue*) ☐ + ***-lik***

õnn (uue) õnne + -lik = õnnelik

õnn – *mis*? õnne – *mille*? õnnelik – *missugune*?

28. A. Moodusta omadussõnu.

sõber	(uue) sõbra	sõbra/lik
kord		
vend		
asi	asja	
põhi		
ori		
poiss		
naine	naise	

laps		
mees	mehe	

B. Loe vasakpoolsed nimisõnad. Moodusta *-lik* liitega omadussõnad.

1. asi – (uue) asja ..... – asjalik ..... jutt
2. kohus – (uue) kohtu ..... – ..... karistus
3. vaen – ..... – ..... suhtumine
4. koht – ..... – ..... puuvili
5. kiri – ..... – ..... ülesanne

- Kirjelda 1. ja 3. sündmust.
- Moodusta parempoolsete sõnaühenditega suuliselt lauseid.

C. Loe vasakpoolsed võrdlused. Jätka näidise järgi. Jooni omadussõnad.

See on

1. Käitub kui naine. – naiselik ..... käitumine
2. Naerab nagu plika. – ..... naermine
3. Otsustab nagu mees. – .....
4. Hoolitseb nagu vend. – .....
5. Välimus on nagu poisil. – ..... välimus
6. Vastus on nagu lapsel. – .....

29. A. Loe sõnad sulgudes. Moodusta neist omadussõnad. B. Loe laused. Kirjuta õigesti vihikusse.

1. Enne jõule oli meil k/ot/us (põhi) ….põhjalik…… suurpuhastus.
2. (Koht) …… elanik juhatas matkajad /õik/ele teele.
3. Karini käitumine meie kl/as/is on (poiss) …… .
4. Matemaatika tekst-ülesandest aitas aru s/at/a õpetaja (asi)…… ja (pilt) …… selgitamine.

- Mida Karin võib teha?

C. Kirjuta lüngaga sõnade kohale sobiva tabeli ja skeemi number.

30. Mis sõnadest on moodustatud järgmised omadussõnad? Kirjuta.

kiskjalik	– ……	eidelik	– ……
arstlik	– ……	teaduslik	– ……
rahvalik	– ……	röövellik	– ……
presidentlik	– ……	taevalik	– ……

- Moodusta suuliselt sõnaühendeid omadussõnadega ja nimisõnadega.
- Seleta omadussõnade tähendust.

31. A. Loe. Sõnaühendites on omadussõnad valesti moodustatud. Paranda vead. Nimeta sõnaühendid õigesti.

1. Spordilik riietus, lõpulik otsus, augulik tee, terviselik treening, lüngalik jutustus.

2. Sõberlik tervitus, põhilik muudatus, poislik välimus, kirilik teade, asilik nõuanne, vendlik kaisutus.

B. Kirjuta sõnaühendid õigesti vihikusse.

32. A. Muuda suuliselt sõnaühendeid küsimuste järgi.

piklik karp	*õnnelik laps*	*emalik hoolitsus*
mida? *piklikku* *karpi*	*keda?* *õnnelikku* *last*	*mida?* *emalikku* .....
millel?	*kellel?*	*millest?*
milles?	*kellest?*	*millega?*
millest?	*kellele?*	*milleta?*

- Kahel omadussõna vormil puudub lõpp. Nimeta.

B. Kirjuta sõnaühendid vihikusse.

- Eralda enda kirjutatud sõnades kaashäälikuühendid kaarega. Jälgi kaashäälikuühendite õigekirja.

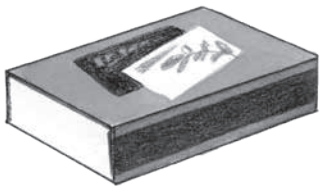

Kaashäälikuühendi õigekirja reegel!

Kaashäälikuühendis kirjutan tavaliselt tähed ..... .

33. Sõnaühendid on valesti kirjutatud. Märgi vead, kirjuta õigesti.

1. piklik pirrn
2. aukklik tee
3. lõpplik sõna
4. ohhtlik tegevus
5. näittlik vahend
6. lepplik tüdruk

.....

.....

.....

.....

Omadussõnade moodustamine liite *-line* abil

34. Loe sõnaühendid. Jooni omadussõnad.

1. kandiline tellis-kivi
2. sakiline õmblus
3. plekiline vaip
4. pakaseline ilm
5. jooneline vihik
6. ruuduline riie

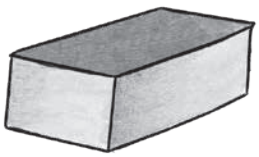

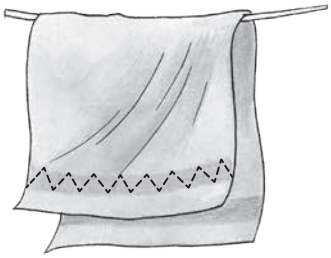

Pane tähele!

Liite ***-line*** abil saame moodustada nimisõnadest omadussõnu.
Sel juhul kasutame järgmist skeemi:

(*uue*) ☐ + ***-line***

lill (*uue*) *lille* + *-line* = *lilleline*

lill – *mis*? lille – *mille*? lilleline – *missugune*?

35. Moodusta omadussõnu *-line* abil. Moodusta sõnaühendeid. Toimi näidise järgi.

mis?	(*uue*) ☐	*missugune?*	*missugune?* *mis?*
joon	*joone*	*joone/line*	*jooneline* *paber*
värv			
pits			
korts			
ruut	*ruudu*		
triip			
täpp	*täpi*		
sakk			
kant			

36. A. Mis nimisõnadest on moodustatud järgmised omadussõnad? Kirjuta.

1. sakiline – .....
2. kurviline – .....
3. triibuline – .....
4. lilleline – .....
5. okkaline – .....

B. Kasuta A-osa omadus-sõnu lausetes. Kirjuta lünka omadussõna järjekorranumber.

1. M/atr/usel oli kaelas (..3..) sall.
2. Ette-v/at/ust, roosil on (.....) vars.
3. Poodi s/ap/us m/ük/ile (.....) riie.
4. Liniku äär on (.....).
5. Suvilasse viis metsade ja p/õlt/ude vahelt (.....) tee.
6. /Ös/el oli taevas kõvera sirbi (.....) Kuu.

C. Kirjuta laused õigesti vihikusse.

D. Kontrolli, kas kirjutasid õigesti.

- Mis lüngaga sõnad kirjutasid tabeli 2 skeemi 4 järgi?

  Märgi neis pika ja ülipika hääliku tähed.
- Mitmenda tabeli ja skeemi järgi kirjutasid *m/atr/usel*? (.....)
- Mitmenda tabeli ja skeemi järgi kirjutasid *p/õlt/ude*? (.....)
- Mitmenda tabeli ja skeemi järgi kirjutasid *ette-v/at/ust*? (.....)
- Üks lüngaga sõna on kontrollimata. See on ..... .

  Mitmenda tabeli ja skeemi järgi kirjutasid? .....

37. Kirjuta sõnaühendeid küsimuste järgi.

haruline oks	*tavaline päev*	*viieline vastus*
mille? *harulise oksa*	*mida?* *tavalist päeva*	*mida?* *viielist* .....
mida?	*millest?*	*millele?* ....
millele?	*millel?*	*millest?* ....
millelt?	*mille?*	*millega?* ....
millega?	*milleks?*	*milleta?* ....

- Leia sõnaühendites lõputa sõnavormid.

38. A. Moodusta omadussõnu: liide *-lik* või *-line*?

hind, nimi, kahju, kasu, sport, tava,

suu, lõpp, vööt

(*uus*) ☐ + *-lik* / *-line* (*uue*) ☐ + *-line* / *-lik*

B. Kirjuta omadussõnad liidete järgi tabelisse üksteise alla.

C. Leia igale omadussõnale nimisõnadest sobiv paariline. Kirjuta tabelisse.

Nimisõnad: *harjumus, kingitus, tegevus, riie, koolipäev, otsus, vastus, riietus, tiiger*

-lik	*-line*
kahjulik harjumus	*hinnaline riie*

39. A. Loe sõnaühendid. Leia õigesti moodustatud omadussõnad. Kriipsuta maha sobimatu omadussõnaga sõnaühendid.

hinnaline kaup – hinnalik kaup

asjaline vastus – asjalik vastus

puuduline hinne – puudulik hinne

oskusline voolimine – oskuslik voolimine

lilleline rätik – lillelik rätik

varjuline koht – varjulik koht

B. Moodusta sõnaühenditega lauseid.

40. A. Loe omadussõnad sulgudes. Loe lause. Jooni lünka sobiv omadussõna.

1. Viiendas klassis õpib kolm …… tüdrukut.
   (heleda-juukselist, heleda-juukselikku)
2. Mõnda meest iseloomustab …… käitumine.
   (härras-meheline, härras-mehelik)
3. Mael on jalas …… kingad, aga Triinul …… saapad.
   (kõrge-kontsalised, kõrge-kontsalikud;
   madala-kontsalised, madala-kontsalikud)
4. Varem oli Janekil …… auto, praegu on tal …… sõiduk.
   (kahe-ukseline, kahe-ukselik; nelja-ukselik, nelja-ukseline)

B. Kirjuta laused õigesti vihikusse.

Omadussõnade moodustamine liite *-ne* abil

41. A. Loe laused.

1. Seda jakki kanname suvel. See on **suvine** jakk.
2. Kannus oli piim. Kann on veel praegu **piimane**.
3. Sokke kootakse harilikult toas. Sokkide kudumine on **tubane** töö.

B. Mis sõnadega iseloomustati jakki, kannu, kudumist kui tööd?

Pane tähele!

Liite ***-ne*** abil saame moodustada nimisõnadest omadussõnu.
Sel juhul kasutame järgmisi skeeme:

(*uus*) ☐ + *-ne*
(*uue*) ☐ + *-ne*

tuba – (uus) tuba + -ne = tubane

tuba (*mis*?) tubane (*missugune*?)

tolm – (uue) tolmu + -ne = tolmune

tolm (*mis*?) tolmune (*missugune*?)

42. A. Moodusta nimisõnadest *-ne* abil omadussõnu.

suvi – *suvine* ..... õhtu – .....

pori – ..... udu – .....

lumi – ..... rasv – .....

B. Loe laused. Täida lüngad omadussõnadega.

1. Silmapiiril kõrgus ..... mäetipp.
2. ..... kooli-vaheaeg kestab kolm kuud.
3. ..... ilm on lendurite vaenlane.
4. „Aktuaalse Kaamera“ vaatamine on meie perel ..... tegevus.
5. Maitsvast praest oli taldrikule jäänud ..... lihatükk.
6. Sooja-kraadid olid lume ära sulatanud. Nüüd on põldude-vaheline tee ..... .

43. Loe sõnad vasakpoolsest tulbast. Moodusta joonitud sõnadest sõnaühendisse sobivaid omadussõnu. Kasuta liidet *-ne*,- *line* või *-lik*.

	missugune?	*mis? / kes?*
1. Okastega roos	–	okkaline roos
2. Triipudega seelik	–	..... seelik
3. Põrandal on liiv.	–	..... põrand
4. Hommikul on udu.	–	..... hommik
5. Poiss on veidi arg.	–	..... poiss
6. Supp, milles on palju soola	–	..... supp
7. Natuke kurb tüdruk	–	..... tüdruk

Jäta meelde!

Esemeid, olendeid ja nähtusi saab omavahel võrrelda.

Esemetel, olenditel ja nähtustel võib mingit omadust (tunnust) olla erineval määral.

Me võime võrrelda pliiatseid pikkuse järgi.

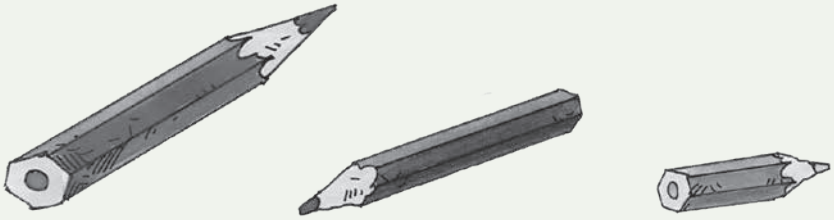

lühike pliiats

lühem pliiats

kõige lühem pliiats

44. Vasta küsimustele.

1. Kes on sinu klassis kõige pikem õpilane? .....
2. Kes on sinu klassis kõige lühem õpilane? .....
3. Kes on sinu klassis kõige noorem õpilane? .....
4. Kes on sinu peres kõige vanem inimene? .....

45. A. Vaata pilti. Vasta küsimustele.

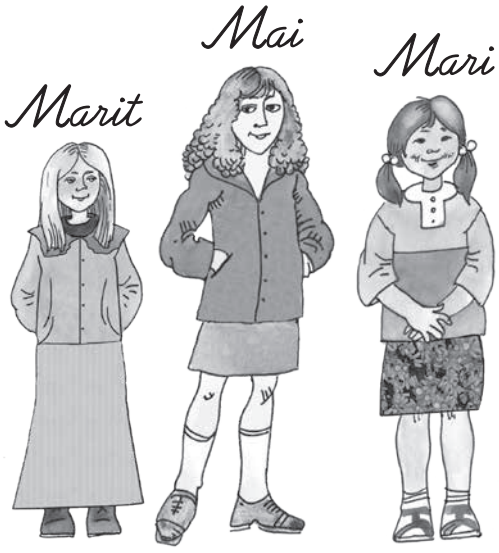

1. Kes on kõige pikem? .....
2. Kes on kõige lühem? .....
3. Kellest on Mari pikem? .....
4. Kellest on Mari lühem? .....
5. Kellest on Mai pikem?

..... ja ..... .

6. Kellest on Marit lühem? ..... ja ..... .

7. Marit on pikk tüdruk.

   Kes on pikemad kui Marit? ..... ja ..... .

8. Mai on lühike tüdruk. Kes on lühemad kui Mai?

   ..... ja ..... .

- Mis tunnuse järgi sa võrdlesid tüdrukuid?

B. Loe ja lõpeta laused.

1. Marit on **pikk** tüdruk. Mari on Maritist ..... .

   Mai on kõige ..... .

2. Mai on **lühike** tüdruk. Mari on Maist ..... .

   Marit on kõige ..... .

3. Maritil on **pikk** seelik. Mari seelik on ..... .

   Mail on kõige ..... seelik.

46. Moodusta omadussõna õige vorm. Toimi näidise järgi.

☐	(*natuke*) ☐	kõige ☐
lühike	lühem	kõige lühem pliiats
pikk		poiss
vana		mees
noor		naine
sügav		auk
kuri		koer

haruline		oks
soolane		liha
kasulik		töö

- Mis tunnuste järgi sa võrdlesid? Selgita.

47. Loe omadussõnad lausete alguses. Lõpeta laused. Kasuta võrdlusi.

1. (magus)

   Küpsis on ..... . Komm on *natuke* ..... .

   Mesi on **kõige** ..... .

2. (hapu)

   Ploom on ..... . Sõstar on ..... kui ploom.

   Jõhvikas on ..... .

3. (sügav)

   Järv on ..... . Mere laht on ..... kui järv.

   Ookean on ..... .

4. (pikk)

   Kas sügisene kooli-vaheaeg on .....?

   Jõulu-vaheaeg on sellest ..... .

   Suvine kooli-vaheaeg on aga ..... .

5. (külm)

   Novembris on ilmad *külmad*.

   Detsembris on ilmad tavaliselt veel *külme*..... .

   Veebruaris peaksid ilmad olema ..... .

48. Loe ridade kaupa sõnaühendid.
Märgi paksult trükitud sõnadest omadussõnad tärniga (*).
Jooni nimisõnad.

1. (*poiste*) **sõbrad**	*__sõbralikud__ (*poisid*)
2. **rõõmsatel** (*lastel*)	(*laste*) **rõõmud**
3. (*jooksu*) **kiirus**	**kiire** (*jooks*)
4. **sügavates** (*aukudes*)	(*aukude*) **sügavus**
5. (paksus) **udus**	**uduse** (õhtuni)
6. (õunte) **mahlast**	**mahlastest** (õuntest)

- Kellest või millest räägitakse sõnaühendites? Seleta.

49. Loe lausednd. Täida lüngad.

Kasuta sõnu: *tunnust või omadust, nimetame.*

1. Nimisõnaga me ..... eset, nähtust või olendit.
2. Omadussõnaga me väljendame eseme, nähtuse või olendi ..... .

TEGUSÕNA

1. A. Mida keegi teeb?

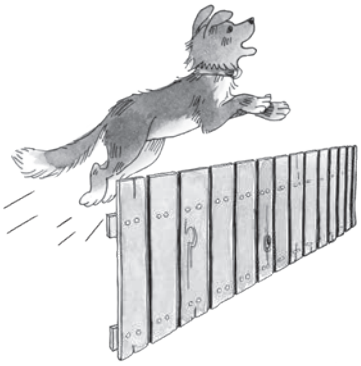

Koer (*mida teeb?)*

Ants (*mida teeb?)*

Rita (*mida teeb?)*

B. Mis sõnaga on väljendatud koera tegevust, Antsu tegevust, Rita tegevust?

2. A. Mis seisundis keegi (miski) on?

Lõvi (*mida teeb?*)

Lill (*mida teeb?*)

Lamp (*mida teeb?)*

B. Mis sõnaga on nimetatud lõvi seisundit, lille seisundit, lambi seisundit?

Jäta meelde!

1. Kellegi või millegi **tegevust** või **seisundit** väljendavad sõnad on **TEGUSÕNAD**.

   (jänes) jookseb, (oksad) liiguvad

2. Tegevust saab sooritada ainult **elusolend**.

   Tegusõnad vastavad küsimustele

   mida teeb? *mida teevad?* *mida teen?*

   mida tegi? *mida tegid?* *jne.*

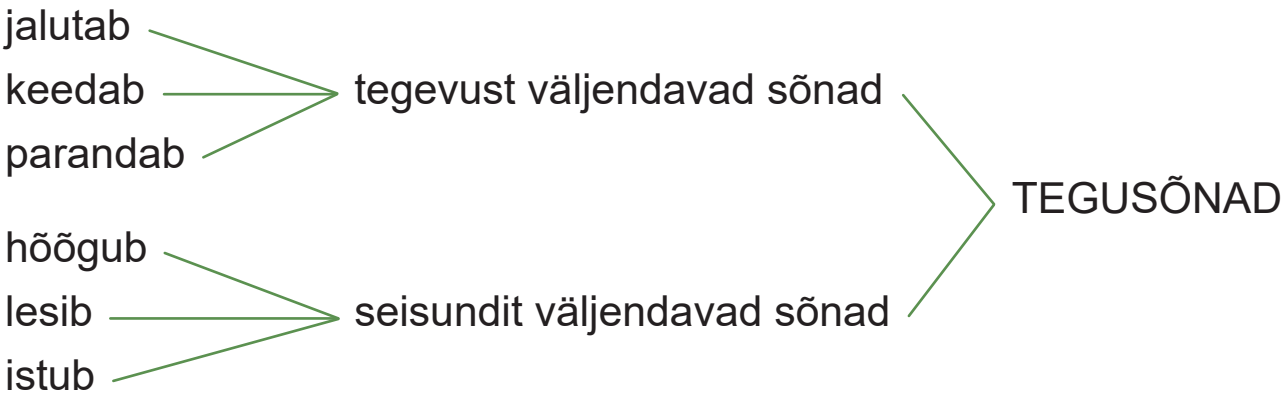

3. A. Loe Kalevi küsimused ja Pille vastused.
B. Sobita Kalevi küsimused Pille vastustega.
Kirjuta küsimuste numbrid vastuste ette.

Kalevi küsimused.

1. Kus ma eile õhtul **käisin** (*mida tegin?*)?
   Kas sa **teadsid** (*mida tegid?*) seda?
2. Mida me poistega täna **mängisime** (*mida tegime?*)?
   Kas sa **nägid** (*mida tegid?*) seda?
3. Millega sa praegu **mängid** (*mida teed*?)?

Pille vastused.

…. Ma **nägin** (*mida tegin?*).

…. Te **mängisite** (*mida tegite?*) jalgpalli.

…. Ma **mängin** (*mida teen?*) nukkudega.

…. Ma **teadsin** (*mida tegin?*).

1. Sa **käisid** (*mida tegid?*) palliplatsil.

- Võrdle sama tegusõna vorme.

C. Õhtul rääkis Pille Kalevi tegevusest isale. Täida lüngad.

1. Eile ta ..... (*mida tegi?*) palliplatsil.
2. Täna nad ..... (*mida tegid?*) poistega jalgpalli.

4. Sobita küsimus ja tegusõna.

mida teeb?	jutustavad	*mida (*sa*) tegid?**	puges
mida teen?	loeme	*mida tegite**	jalutasid
mida teevad?	astun	*mida tegi?*	õppisin
mida teeme?	ronib	*mida tegin?*	lugesite

- Kuidas vastaksid tegijad ise tärniga (*) märgitud küsimusele?

5. Loe sõnad ridade kaupa. Moodusta lause.

1. (*Kes*?) laulab, vidistab, siutsub, siristab
2. (*Kes*?) haugub, klähvib, niutsub, ulub
3. (*Mis*?) puhub, ulub, undab, vingub, vihiseb
4. (*Mis*?) tärkab, kasvab, õitseb, lõhnab, närbub, kuivab

6. Moodusta sõnaühendeid.

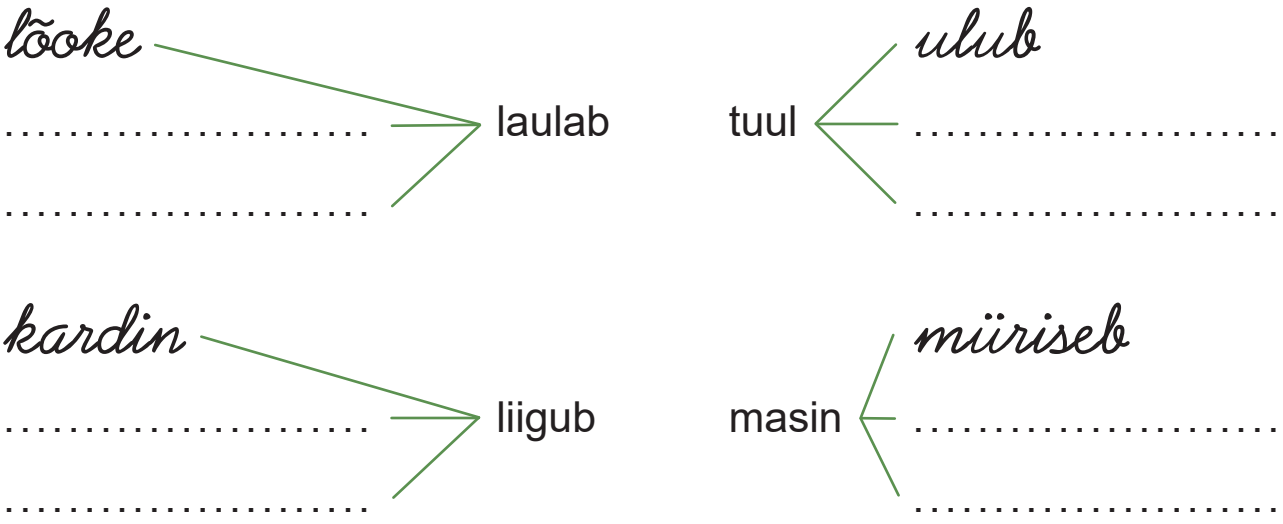

7. A. Loe sõnaühendid. Tee ring ümber tegevust väljendavatele sõnadele.

1. memm koob
2. haige köhib
3. poiss suusatab
4. sportlane jookseb
5. uss vingerdab
6. part paterdab
7. pagar küpsetab
8. kunstnik maalib
9. näitleja laulab

B. Tee ring ümber seisundit väljendavatele sõnadele.

1. laulja naeratab
2. ema rõõmustab
3. tuul ulub
4. tüdruk unistab
5. lipp lehvib
6. päike loojub
7. tuba soojeneb
8. poiss mõtleb
9. tuluke särab

8. Loe laused. Jooni tegusõnad kahe joonega.

1. Koer kardab hunti.
2. Lumi sulab märtsis.
3. Arst ravib haigeid.
4. Krista õmbleb pluusi.
5. Rong lahkus jaamast.
6. Kassipoeg hiilis aias.

9. Loe sõnad. Sobita küsimus tegusõnaga.

Ma	*mida teen*?	arvutad.
Sa	*mida teed*?	arvutan.
Ta	*mida teeb*?	arvutate.
Me	*mida teeme*?	arvutab.
Te	*mida teete*?	arvutavad.
Nad	*mida teevad*?	arvutame.

10. Loe küsimused. Loe sõnad tabeli ülemises reas. Moodusta sõnavormid.

	ruttama	**sõitma**	**vedama**
Ma *mida teen*?	*ruttan*	*sõidan*	*vean*
Sa *mida teed*?			
Ta *mida teeb*?			
Me *mida teeme*?			
Te *mida teete*?			
Nad *mida teevad*?			

Ma *mida tegin*?	*ruttasin*	*sõitsin*	*vedasin*
Sa *mida tegid*?			
Ta *mida tegi*?			
Me *mida tegime*?			
Te *mida tegite*?			
Nad *mida tegid*?			

11. Koosta sõnaühendeid ja lauseid.

niidab — *millega*? / *mida*? / *kus*?

valib — *kus*? / *kellele*? / *mida*?

teretab — *kus*? / *keda*? / *millal*?

soovib — *kellele*? / *millal*? / *mida*?

12. Loe sõnaühendid. Rühmita paksult trükitud sõnad.

1. (traktor) **müriseb**	(traktori) **mürin**
2. (heina) **niitmine**	**niidab** (heina)
3. (õde) **rõõmustab**	(õe) **rõõm**
4. (palkide) **vedu**, (palkide) **vedaja**	**vedasime** (palke)

- Nimisõnad: *müürin,* . . . . . .

. . . . . .

- Tegevust või seisundit väljendavad sõnad: . . . . . .

. . . . . .

1. (õde) **rõõmustab**	**rõõmus** (õde)
2. **kurval** (sõbral)	(sõber) **kurvastab**
3. **töökas** (ehitaja)	(ehitaja) **töötas**
4. (päike) **soojendab**	**soe** (päike)

- Omadussõnad: *rõõmus,* . . . . . .

. . . . . .

- Tegevust või seisundit väljendavad sõnad: . . . . . .

. . . . . .

Öeldis lauses

13. A. Loe laused. Nimeta tegevust väljendavad sõnad.

1. **Tiia teritab** pliiatsit.
2. Valge **kass püüab** hiiri.
3. Eile **me lükkasime** kõnniteelt lund.
4. **Tegime** lumest väikese lossi.

B. Loe küsimused. Vasta.

1. Kellest räägitakse 1. lauses, 2. lauses?
2. Mis sõnadega on tegijat nimetatud?
3. Mis sõnadega on väljendatud Tiia tegevust, kassi tegevust?
4. Mis lausetes räägib kõneleja iseendast ja oma kaaslastest?
5. Mis sõnadega on väljendatud kõneleja ja tema kaaslaste tegevust?

Jäta meelde!

- Sõna, mis väljendab lauses kellegi või millegi tegevust (seisundit), on **ÖELDIS**.
- Lauses on öeldiseks tegusõna.
- Öeldis vastab küsimusele *mida teeb? mida teen? mida tegi? jne.*
- Öeldise märgime kahe joonega.

Vares kraaksub aiapostil.

Harjutus 13 lausetes on öeldisteks järgmised sõnad:

teritab, ...

14. A. Loe laused. Kasuta tegusõna sobivas vormis.

1. Meie (meisterdama) *meisterdasime* tuulelippu.
2. Anneli (lõikama) papist ketta.
3. Kaupo (märkima) kettale ilmakaared.
4. Mina (kleepima) ketta niidirulli külge.
5. Juss (torkama) niidirulli sisse traadi.
6. Traat (sobima) lipuvardaks.
7. Ülejäänud tüdrukud (tegema) paberist lipu.
8. Poisid (kleepima) lipu traadi külge.
9. Tuul (lükkama) lipu lehvima.
10. Kristo (määrama) tuule suunda.
11. Ta (nägema) seda kettalt.

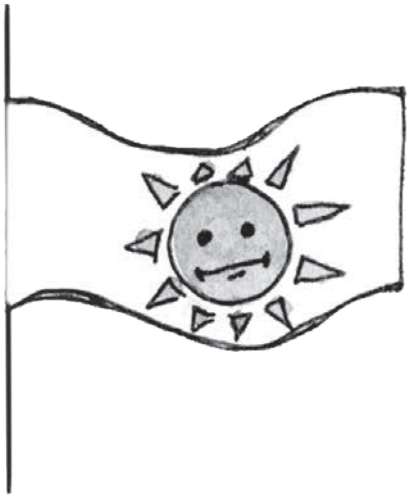

B. Kirjuta laused õigesti vihikusse.

C. Jooni kirjutatud lausetes öeldised kahe joonega.

- Mida tegid poisid? Mida tegid tüdrukud?
- Mis ilmakaari sa tead?

15. A. Loe lausete algused. Märgi öeldised kahe joonega.
B. Leia lausesse veel kaks öeldist.

1. Taimed kasvavad, ... ja ..... .
2. Konnad hüppavad, ... ja ..... .
3. Puder keeb, ... ja ..... .
4. Aednik istutab, ... ja ..... taimi.
5. Juuksur lõikab, ... ja ..... juukseid.

16. A. Loe laused. Leia TM-st lünksõnade õigesti kirjutamiseks sobiv tabel ja skeemid. See on tabel ..... lk ..... .

B. Kirjuta laused õigesti vihikusse. (TM j 8)

1. Äratus-kell tiriseb kell seitse.
2. Rasmus tõuseb v/ot/ist.
3. Raido lesib /et/asi.
4. Rasmus r/ut/ab vanni-t/up/a.
5. Poiss peseb n/äk/u ja kaela külma v/ek/a.
6. Seejärel läheb Rasmus k/ök/i.
7. K/ök/is askeldavad ema ja isa.
8. Nad k/at/avad lauda.
9. P/ut/er p/ot/iseb veel p/ot/is.
10. Varsti tuleb ka Raido k/ök/i.
11. Nüüd istuvad kõik s/ök/i-laua taha.

C. Mis sõnad kirjutasid

- 1. skeemi järgi? .....
- 2. skeemi järgi? .....
- 3. skeemi järgi? .....
- 4A skeemi järgi? .....
- 4B skeemi järgi? .....
- 5. skeemi järgi? .....

D. Jooni lausetes öeldised kahe joonega.

E. Rühmita öeldised küsimuste alusel.

Mida teeb? – .....

.....

.....

Mida teevad? – .....

Alus lauses

17. A. Loe laused. B. Loe küsimused. Vasta.

1. Raivo mängib arvutimängu.
2. Vinge tuul ulub korstnas.
3. Isa peseb õues autot.

- Kellest räägitakse 1. lauses, 3. lauses?
- Millest räägitakse 2. lauses?

C. Leia lausetes öeldised. Jooni kahe joonega.

D. Leia tegijat nimetavad sõnad lausetes. Jooni ühe joonega.

- Esita küsimused sõnade *Raivo, isa, tuul* kohta.

Jäta meelde!

- Tegijat, nähtust, tegevust, tunnust nimetav sõna lauses on **ALUS**.
- Alus vastab tavaliselt küsimusele *kes?* või *mis?*
- Alus on lauses öeldise „kaaslane“.
- Aluse märgime ühe joonega.

Varblane keksib kõnniteel. Tuul puhub.

Mängimine lõppes. Sõprus algas koolis.

18. Leia öeldise juurde sobiv alus.

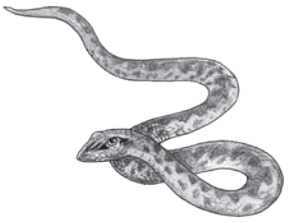

1. (*Kes*?) Mesilane ..... nõelab.
2. (*Mis*?) ..... vuliseb.
3. (*Mis*?) ..... liigub.
4. (*Kes*?) ..... liigub.
5. (*Mis*?) ..... tuksub.
6. (*Kes*?) ..... sisiseb.
7. (*Mis*?) ..... kohisevad.
8. (*Kes*?) ..... kädistavad.

19. A. Loe laused. Kirjuta õigesti vihikusse.

Enne kirjutamist märgi lause lõppu lüngaga sõnade tabelite ja skeemide numbrid.

1. Meistrid t/un/evad oma tööd. T .1.. sk .3..
2. P/ak/ar küpsetab maitsvat l/eip/a. T ..2.. sk ...., T .... sk ....
3. Rätsep õmbleb s/ov/ijatele r/it/eid. T .... sk ...., T .... sk ....
4. L/aev/a tüürivad m/atr/used. T .... sk ...., T .... sk ....
5. Kaevanduses t/öt/avad k/aev/urid. T .... sk ...., T .... sk ....
6. L/en/ukit juhivad l/ent/urid. T .... sk ...., T .... sk ....

B. Jooni oma kirjutatud lausetes alused.

C. Kirjuta alused ja öeldised lausete kaupa tabelisse.

	Alus *kes? mis?*	Öeldis *mida teeb? mida teevad?*
1.	*meistrid*	*tunnevad*
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		

20. Moodusta lauseid. Jooni alus ja öeldis.

1. *Kuri* ..... koer haugub *aias* ..... .

   missugune? — *kus?*

2. ..... haned paterdavad ..... .

   kelle? — *kus?*

3. ..... *kes*? ..... joonistab ....

   missugune? — *mida?* — *millega?*

4. ..... *kes*? ..... krõbistab ....

   missugune? — *kus?* — *millal?*

5. ..... Kristo kiirustab ....

   missugune? — *kust?* — *kuhu?*

21. **A. Loe laused. Jooni alus ja öeldis.**

B. Leia alust täpsustavad sõnad. Kirjuta. Esita küsimus koos alusega.

C. Leia öeldist täpsustavad sõnad. Kirjuta. Esita küsimused koos öeldisega.

Näiteks:

Raina **vend** **õpib** ülikoolis arstiks.

Raina **vend** – *kelle* vend?

õpib ülikoolis – õpib *kus*?

õpib arstiks – õpib *kelleks*?

1. Võimsad masinad mürisevad ehitusel.

.....

.....

.....

2. Julged matkajad lähevad suvel mägedesse.

.....

.....

.....

3. Meie taat määrib kuuris suuski.

.....

.....

.....

ARVSÕNA

1. Loe ja vasta küsimustele.

1. Andrus joonistas paberile **seitse ringi**.
   Seitsmes ring on teistest väiksem.

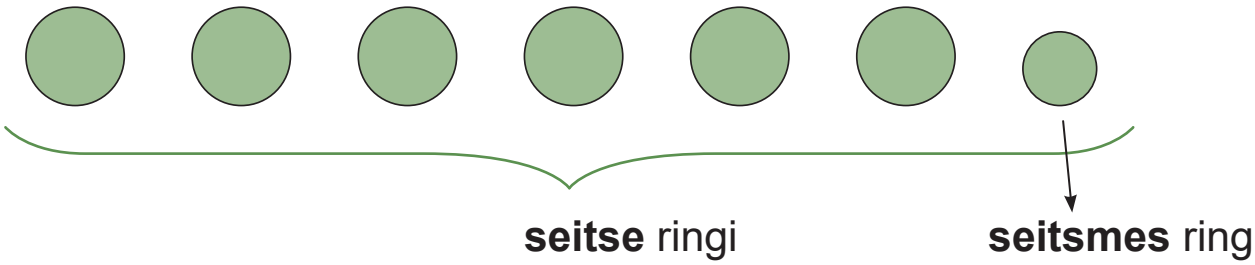

- Mitu ringi on teistest väiksemad? ..... ring
- Mitmes ring järjekorras on teistest väiksem? ..... ring

2. Mitu kolmnurka on reas? ..... kolmnurka

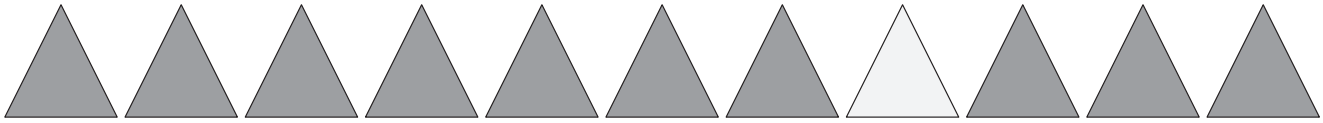

- Nimeta kolmnurkade arv. Kirjuta sõna. .....
- Mitmes on reas hele kolmnurk? Kirjuta sõna. .....

Jäta meelde!

- **Hulga suurust** saab kirjalikult märkida kahel viisil:
  1) numbriga – **6 ringi,**
  2) sõnaga – **kuus ringi**.

- Mingi eseme või olendi **asukohta järjekorras** saab ka märkida kahel viisil:
  1) numbriga, mille järel on punkt – **6. ring,**
  2) sõnaga – **kuues ring**

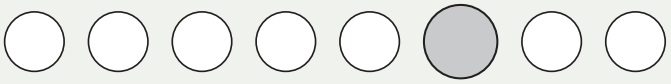

2. A. Loe.

Vallo meisterdas värvilisest paberist 6 laternat.

- 3. latern on sinine,
- 6. latern on pruun,
- 4. latern on kollane,
- 5. latern on punane,
- 1. latern on roheline,
- 2. latern on punane.

B. Vasta küsimustele.

1. Mitu sinist, punast, kollast, rohelist, pruuni laternat Vallo meisterdas?
2. Mis värvi laternaid oli rohkem kui üks? Mitu neid oli?

C. Värvi laternad A-osa lausete järgi.

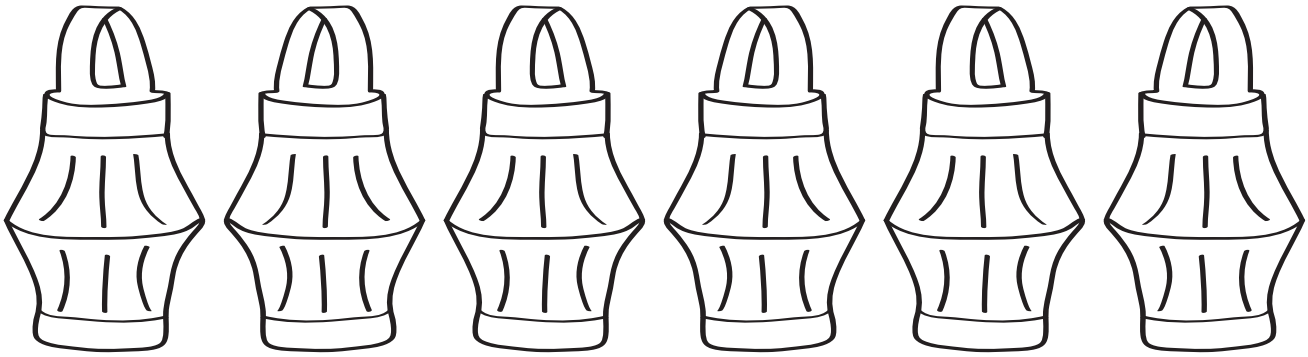

1. 2. 3. 4. 5. 6.

Jäta meelde!

- **Number <u>punktita</u>** väljendab esemete või olendite **hulka** (*mitu*?).

Mitu pilve?

neli pilve

4 pilve

- **Number <u>punktiga</u>** väljendab esemete või olendite **järjekorda** (*mitmes*?).

Mitmes pilv on tume?

kolmas pilv (on tume)

3. pilv (on tume)

3. A. Loe tähed. Loe laused. Kirjuta lause lõppu sobiv täht.

a *o* *e* *h* *i* *k* *l* *m* *õ*

1. Vasakult 3. täht on ..... .
2. Paremalt 5. täht on ..... .
3. Vasakult 7. täht on ..... .
4. Vasakult 5. täht on ..... .
5. Paremalt 7. täht on ..... .
6. Paremalt 3. täht on ..... .

B. Loe häälikuühendid ülevalt alla. Loe laused. Kirjuta lause lõppu sobiv häälikuühend.

ai
oi
oe
ea
ao

1. Ülevalt teine kaksiktäishäälik on ..... .
2. Alt 4. kaksiktäishäälik on ..... .
3. Alt teine kaksiktäishäälik on ..... .
4. Ülevalt 4. kaksiktäishäälik on ..... .
5. Alt esimene kaksiktäishäälik on ..... .

C. Loe laused. Kirjuta lünka vastuseks number.

a *o* *e* *h* *i* *k* *l* *m* *õ*

ai
oi
oe
ea
ao

1. *h* on vasakult 4., aga paremalt ….. .
2. *l* on paremalt ….., aga vasakult ….. .
3. *ai* on alt ….., aga ülevalt ….. .
4. *oe* on ülevalt ….. ja alt ….. .

Jäta meelde!

Loendada saab eri suundades:

1) vasakult paremale ja paremalt vasakule,

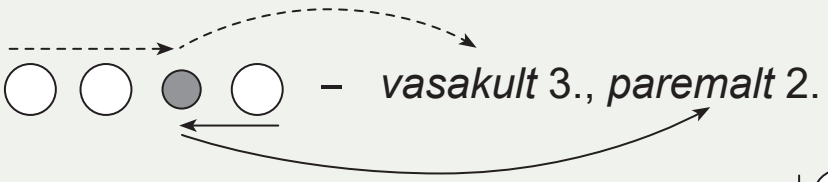

2) Alt üles ja ülevalt alla.

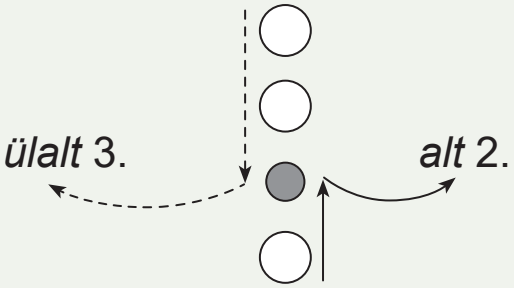

Arvsõnad jagunevad põhiarvsõnadeks ja järgarvsõnadeks.

6 – kuus
24 – kakskümmend neli
156 – (üks)sada viiskümmend kuus

} **PÕHIARVSÕNAD**

Jäta meelde!

Põhiarvsõna tähistab mingi hulga osade arvu.

6 looma, kaks autot, 56 lehekülge

1. – esimene
2. – teine
6. – kuues
24. – kahekümne neljas
52. – viiekümne teine
356. – kolmesaja viiekümne kuues

} **JÄRGARVSÕNAD**

4. **Ütle järgarvsõnad: 1., 2., 21., 22., 32., 41., 52., 61., 101.**

Jäta meelde!

Järgarvsõna tähistab mingi hulga ühte osa, selle järjekorda osade reas.

5. **A. Värvi 3 ringi.** **B. Värvi 3. ring.**

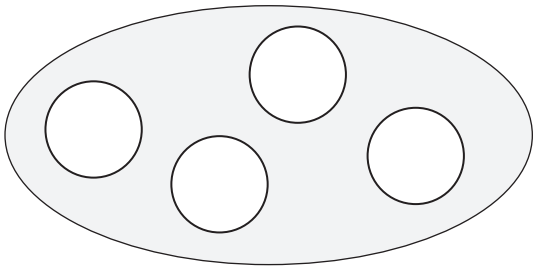

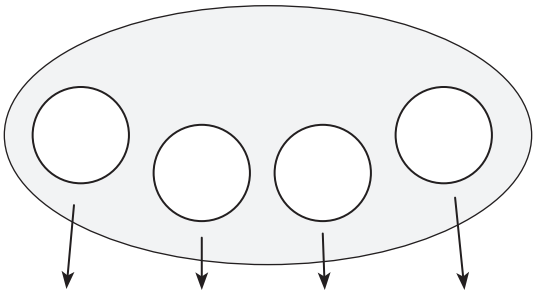

....

C. Märgi numbriga ringide hulk A osas. Nimeta.

D. Märgi numbriga ringide järjekord B osas. Nimeta.

6. Loe.

Mitu?	*Mitmes*?
1 leib	1. leib
15 palli	15. pall
21 õpilast	21. õpilane
36 suusatajat	36. suusataja
184 lehekülge	184. lehekülg

7. Moodusta suuliselt sõnaühendeid.

- **Joonistas** (*mida*?) – 13 aken, 4 maja, 8 uks, 6 korsten, 14 puu, 5 kivi, 3 pilv.

Joonistas kolmteist akent, …

- **Värvis** (*mitmendat*?) – 4. maja, 7. aken, 3. uks, 4. korsten, 10. puu, 3. kivi, 2. pilv, 1. lind.

Värvis neljandat maja, …

- **Toimub** (*millal*?) – 25. november, 31. detsember, 24. veebruar, 1. mai, 21.02, 13.03, 18.04

Toimub kahekümne viiendal novembril, …

- **Kestab** (*kui kaua?*) – 3. oktoober kuni 14. november
  12. veebruar kuni 30. mai
  13. detsember kuni 9. jaanuar
  26.05 – 15.06
  1.09 – 23.12

Kestab kolmandast oktoobrist kuni neljateistkümnenda novembrini, …

8. A. Joonista.

Joonista 6 kuuske: 3 kuuske on teistest pikemad,
2 kuuske on lühikesed, 1 lühike kuusk on hästi kahar.

B. Värvi.

- 5. kuusk värvi heleroheliseks,
- 2. ja 6. kuusk on tumerohelised,
- 3. kuusk on hall,
- 1. kuusk on sinine.

C. Vasta küsimustele.

- Mitu kuuske jäi värvimata? .....
- Mitmes kuusk jäi värvimata? .....
- Mitmendad kuused on valet värvi? .....

9. Loe laused. Tee ring ümber õigele numbrile.

1. Meie klassis on (12 või 12.) õpilast.
2. Silver sai spordi-päeval (3 või 3.) diplomit.
3. Rain on klassis pikkuselt (4 või 4.) poiss.
4. Rainist on (2 või 2.) poissi lühemad.
5. Jooksus tuli Rainer (1 või 1.) kohale, aga palli-viskes oli ta paremuselt (2 või 2.).
6. Diplomi said (5 või 5.) klassist (4 või 4.) poissi ja (2 või 2.) tüdrukut.

10. Loe ja vasta küsimustele.

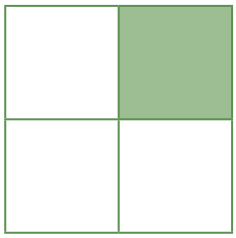

$\frac{1}{4}$ (üks) neljandik ehk veerand

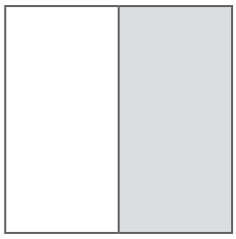

$\frac{1}{2}$ (üks) kahendik ehk pool

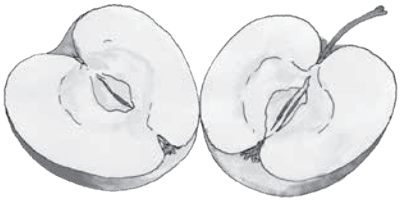

$\frac{1}{3}$ (üks) kolmandik

$\frac{1}{5}$ (üks) viiendik

1. Mitmeks osaks on jaotatud 1. ruut, 2. ruut?
2. Mitmeks osaks on jaotatud 3. kujund, 4. kujund? Nimeta need kujundid.
3. Leia neljaks võrdseks osaks jaotatud hulk. Mis sõnaga nimetad ühte osa?
4. Hulk on jaotatud kaheks võrdseks osaks. Leia ja nimeta.
5. Hulk on jaotatud kolmeks võrdseks osaks / viieks võrdseks osaks.
   Mis sõnaga nimetad ühte osa?

Jäta meelde!

Hulga võrdseid osasid nimetame **murd-arvsõnaga**.

$\frac{1}{2}$ – pool ehk üks kahendik

$\frac{1}{3}$ – üks kolmandik

$\frac{1}{4}$ – veerand ehk üks neljandik

$\frac{1}{10}$ – üks kümnendik

MURD-ARVSÕNAD

11. A. Nimeta hulgad murdarvsõnaga.

$\frac{1}{4}$, $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{6}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{7}$, $\frac{1}{5}$, $\frac{1}{9}$, $\frac{1}{2}$

B. Hulgad on jaotatud võrdseteks osadeks.

- Mitmeks võrdseks osaks on 1. (2., 3. jne) hulk jaotatud?
- Mitu võrdset osa on 1. (2., 3. jne) hulga tervikus?
- Mitu osa on 1. (2., 3. jne) hulgast nimetatud?

12. A. Loe arvud. 5. 12. 20. 35.

B. Moodusta suuliselt sõnavormid.

- *mitmendale*? ☐ LE – viiendale, …
- *mitmendaga*? ☐ GA – viiendaga, …
- *mitmendat*? ☐ T – viiendat, …
- *mitmendani*? ☐ NI – viiendani, …

13. Moodusta sõnaühendeid arvudega 7, 5, 11, 20.

1. Liidan *mitmele*?

Liidan *seitsmele,* .....

.....

2. Lahutan *mitmest*?

Lahutan *seitsmest,* .....

.....

3. Korrutan *mitmega*?

Korrutan *seitsmega,* .....

.....

4. Jagan *mitmesse ossa*?

Jagan *seitsmesse ossa,* ..... ossa,

..... ossa, ... ossa.

5. Jagan *mitmeks*?

Jagan *seitsmeks,* .....

.....

6. Võtan *mitme kaupa*?

Võtan *seitsme* kaupa, ... kaupa,

..... kaupa, ... kaupa.

14. Loe laused. Kirjuta numbrid sõnadega.

1. Ema ostis poest koti porgandeid. Ta palus Sanderil anda talle kotist 5 ..*viis*.. porgandit.

2. Sander võttis kotist algul 3 ..... porgandit.

   Siis võttis ta 3 ..... porgandile juurde veel 2 ..... .

3. Kotti jäi alles 9 ..... porgandit.

4. Ema küsis, kui palju porgandeid kotis oli.

5. Sander vastas, et kotti jäi 4 ..... porgandit rohkem kui ta emale ära andis.

- Kuidas Sander arvutas?
- Kuidas arvutad sina?

15. A. Loe laused. Enne lausete lugemist tee ring ümber järgarvudele. Kas on meeles? Järgarv on number punktiga.
B. Kirjuta numbrid sõnadega.

1. Kärdi sünnipäev on [10.] ..... mail.

   Ta saab siis [13] .....-aastaseks.

2. Kevadel lõpetame me [5.] ..... klassi.

   Mina olen siis käinud koolis [5] ..... aastat.

3. Anneli käib koolis [6.] ..... aastat.

4. Minu õde Marie lõpetab kevadel [3.] ..... klassi.

   Ta on siis koolis käinud [3] ..... aastat.

5. Meie kooli [1.] ..... klassis on ainult [7] ..... õpilast.

6. [7] ..... õpilasest [5] ..... on poisid.

16. Loe arvud.

1)	2000	2001	2010	2018	2019	2020
2)	2000.	2002.	2012.	2018.	2029.	2030.

17. Loe ja kirjuta numbritega.

1. Viis-sada kolm-kümmend kolm – .....
2. Kahe tuhande kaheksa-teistkümnes – .....
3. Neli tuhat kaheksa-sada – .....
4. Viis tuhat üks – .....
5. Kolme-saja kolmas – .....
6. Tuhat kolm-sada neli-teist – .....
7. Viie tuhande viies – ..... .

18. A. Loe laused. Lüngaga sõnade järele kirjuta tabeli ja skeemi number. (Vaata TM lk 13–16.)

1. S/el/es ( ) r/am/atus ( ) on 96 lehekülge.
2. Piretil on juba ½ r/am/atust ( ) loetud.
3. Onu Toivo on s/ünt/inud ( ) 19. juunil 1982. aastal.
4. Väike-Munamägi on 244 meetrit k/õrk/e ( ) .
5. Meie kool saab s/ük/isel ( ) 50 aastat vanaks.
6. 15. septembril on k/ol/i ( ) 50. aastapäev.
7. Tädi-t/ütr/el ( ) m/öt/ub ( ) kevadel k/ol/i ( ) lõpetamisest 15 aastat.

B. Võrdle oma tabeli ja skeemide numbreid naabriga. Erinevuse korral kontrolli TM abil uuesti.

C. Kirjuta laused õigesti vihikusse.

19. Vaata pilte. Vasta küsimustele. Kirjuta lünkadesse sobivad vastused.

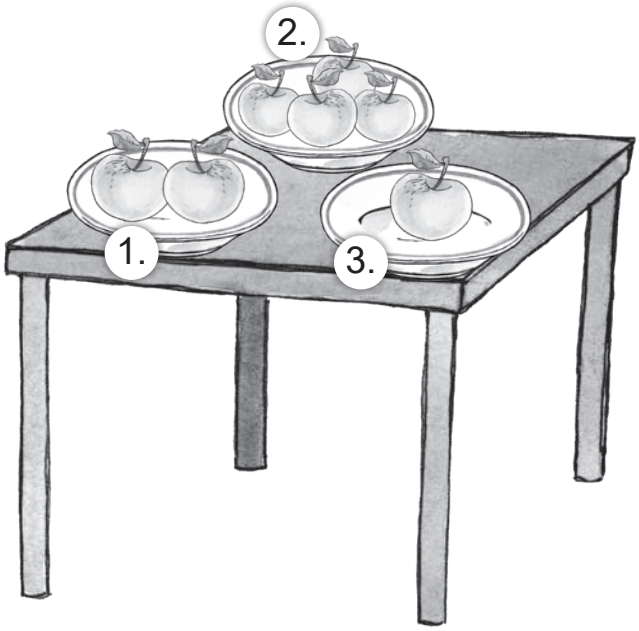

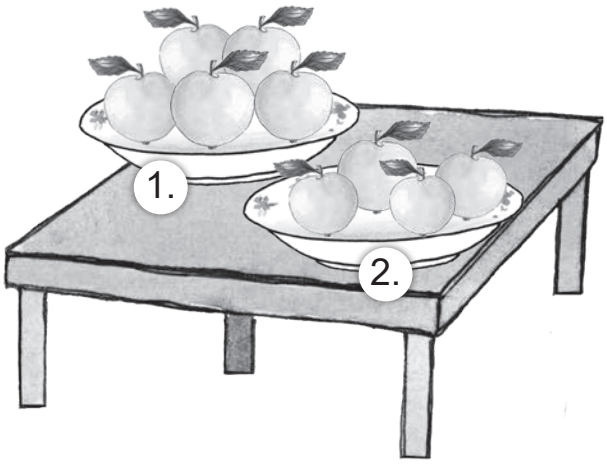

1. Mille poolest lauad erinevad?
2. Kummal laual on rohkem taldrikuid? .....
3. Kummal laual on rohkem õunu? .....
4. Kummal laual on vähem õunu? .....
5. Kummal laual on vähem taldrikuid? .....
6. Mitu õuna on madalamal laual?
7. Mitu õuna on kõrgemal laual?
8. Mitu õuna on kõrgema laua igal taldrikul?

   1. – ....., 2. – ....., 3. – .....
9. Mitu õuna on madalama laua igal taldrikul?

   1. – ....., 2. – .....

LIITSÕNA

1. Loe ja pane tähele.

1. Kõrge kuuse üks oks on kuivanud.
   - Lauses räägitakse konkreetse kuuse ühest oksast.
2. Kuivanud kuuseoksad on varsti okasteta.
   - Lauses räägitakse kuuseokstest üldiselt.
3. Atsile meeldib tema tädi tütar.
4. Täditütar tuli meile külla.
   - Kummas lauses räägitakse täditütardest üldiselt?
   - Kummas lauses räägitakse konkreetsest tüdrukust?
5. Toolijalg võib ka katki minna.
6. Vana tooli jalg murdus eile pooleks.
   - Kummas lauses räägitakse konkreetse tooli jalast?
   - Kummas lauses räägitakse toolijalast üldiselt?

2. Loe ja selgita.

	Lihtsõnad	Liitsõnad
1.	Toolil on lamba nahk ja nahast kinnas. (2 asja)	Toolil on **nahkkinnas**. (1 asi)
2.	Võta või ja nuga! (2 asja)	Võta **võinuga**! (1 asi)
3.	Jaanuaris algab uus aasta (järgmine aasta).	**Uusaasta** (1. jaanuar) on puhkepäev.
4.	Post jõudis kohale. Mulle saadeti postiga kaart. Kaardil on talve pilt.	Saatsin tädile sünnipäevaks **piltpostkaardi**.

- Puust tehtud maja on **puumaja**.
- Kivist tehtud maja on **kivimaja**.
- **Palkmaja** on palkidest tehtud maja.

- Majas on kool. See maja on **koolimaja**.
- Majas müüakse erinevat kaupa. See maja on **kaubamaja**.
- Linna keskel on **kohtumaja.** Selles majas töötavad kohtunikud.

Jäta meelde!

- Sõnu saame omavahel liita.
- Kahe või enama sõna liitmisel saame **LIITSÕNA**.

jalg + ratas = jalgratas

- Kui liitsõna lõpus on nimisõna, saame **LIITNIMISÕNA**.

kaseoks, vanaisa

- Liitnimisõna on kellegi või millegi **nimetus**.
- Liitnimisõna vastab küsimusele ***kes***? või ***mis***?

3. Loe laused. Võrdle liitsõnade ja joonitud sõnaühendite tähendust. Kirjuta vastus lühidalt.

1. Kevin tahtis oma vanaema Liisale külla sõita.

   Ka Kevini isa Peeter tahtis minna

   oma vana ema Liisat vaatama.

   - Kellele on Liisa ema? .....
   - Kellele on Liisa vanaema? .....
   - Kes on nimetatud inimestest kõige vanem? .....

2. Kevini onu on küllaltki väike mees.

   Tal on kodus väikemees Joosep.

   - Kes on kasvult väike? .....
   - Kes on alles väga noor? .....

3. Poisi pea valutas hommikust alates.

   Paulale sobib punane poisipea väga hästi.

   - Kuidas nimetatakse tüdrukute lühikest soengut?

     .....

   - Kellel valutas pea? .....

4. A. Vaata pilte. Nimeta kellade liike. Kasuta sõnu: laua-, seina, torni-, käe-, tasku-.

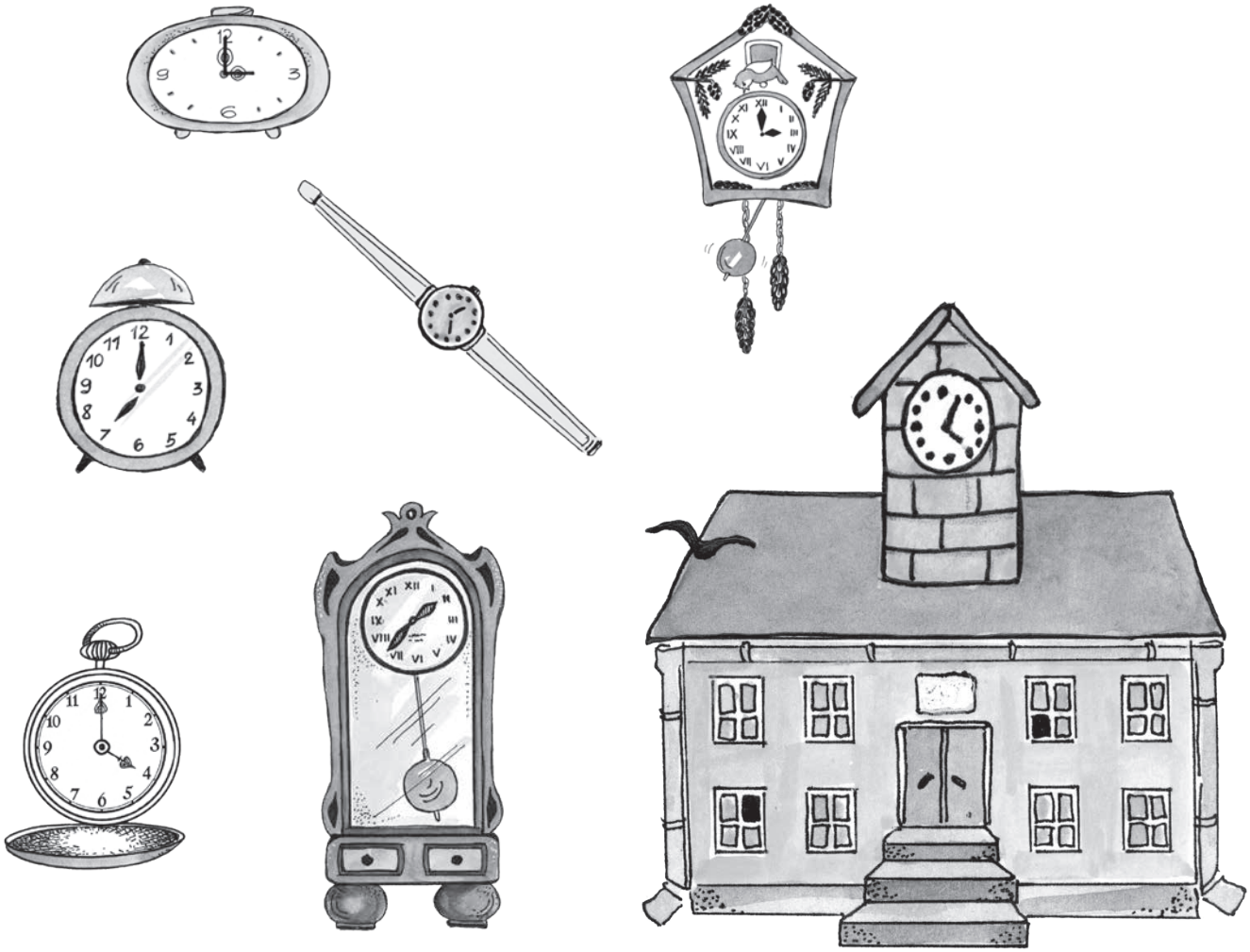

B. Nimeta kappide liike. Kirjuta.

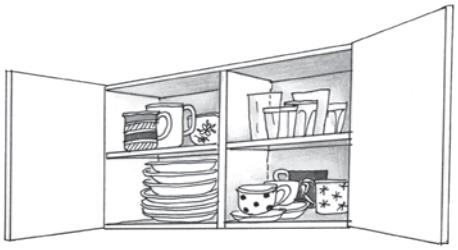

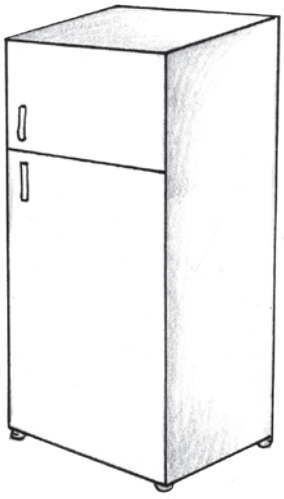

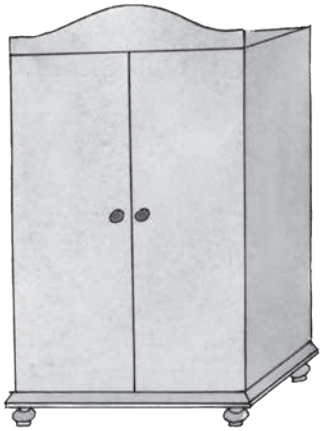

.....

.....

.....

C. Nimeta kottide liike. Kirjuta.

koolikott, kilekott, ...

.....

.....

D. Selgita iga liitsõna tähendust. Vasta sobivatele küsimustele.

1. Millest see on tehtud?
2. Milleks seda kasutatakse?
3. Kus seda kasutatakse?
4. Mis viisil seda kasutatakse?

5. A. Rühmita liitsõnad.

pesumaja, teenindusmaja, raudkapp, toidukott, nahkkingad, piimakruus, hõbelusikas, plekk-kruus, klaasuks, raamaturiiul, kingalusikas, kohvitass, riidekapp, piimasupp, tangupuder, paberikott

Millest on tehtud?	Mille jaoks?
raudkapp	pesumaja

B. Kontrolli. Mõlemas tulbas on sõnu võrdselt.

6. A. Moodusta liitsõnu. Kasuta skeemi:

Jäta meelde!

- algvorm + algvorm = **LIITSÕNA**
- Liitsõnas jääb mõlema sõna (kõikide sõnade) kirjapilt **muutumatuks**.

jalg + ratas = jalgratas

pere + naine = perenaine

algvorm	+	**algvorm**	=	(*see on*) **liitsõna**
kuld	+	nokk	–	*kuldnokk*
auto	+	juht	–	.....
raud	+	tee	–	.....
mets	+	siga	–	.....

B. Vasta küsimustele.

- Mis on kuldnokal kulla sarnane?
- Mis on raudteel rauast tehtud?

Pane tähele!

Liitsõnal võib olla mitu tähendust.

puukast – puust tehtud kast.

puukast – kast puude hoidmiseks (kast võib olla tehtud plekist).

7. A. Moodusta liitsõnu kõikide sõnadega.
Kirjuta vihikusse 21 liitsõna.

puu
klaas
prügi
} + lusikas, kauss, kast, korv, riit, mägi, hunnik

B. Tõmba vihikus kriips peale sobimatutele liitsõnadele.

C. Mis liitsõnades nimetatakse millest miski on tehtud?
Jooni need.

Alati ei saa mõlemat algvormis sõna liita

suusk + kepp = suuskkepp?

Sel juhul kasuta skeemi:

(*uue*) ☐ + algvorm = **LIITSÕNA**

suusa + kepp = suusakepp

8. A. Moodusta liitsõnu.

Algvorm	*kelle? mille?* + algvorm	Liitsõna
talv	*talve* + saapad	*talvesaapad*
vihm	+ piisad	
suusk	+ müts	
seen	+ salat	
piim	+ kann	
lumi	+ memm	
kael	+ rihm	

B. Märgi liitsõnad tabelis tähenduse alusel.

1. Millest koosneb? Tee ring ümber.
2. Mille jaoks? Jooni.

C. Moodusta liitsõnadega suuliselt lauseid.

9. Loe laused. Moodusta õiged liitsõnad. Kirjuta.

1. Taat aitas teha märjast lumest (lumi + loss) ..... .
2. Poest oli vaja osta (hammas + pasta) ..... ja paberist (tasku + rätikud) ..... .
3. Isa ostis põranda värvimiseks (põrand + värv) ..... .
4. Vennale olid (uisk + saapad) ..... jäänud väikeseks.
   (Suusk + saapad) ..... olid veel parajad.

10. A. Vaata pilte. Loe laused ja liitsõnad.

1.	Varsal on kabi.	–	2.	varsakabi
3.	Härjal on silm.	–	4.	härjasilm
5.	Lõvil on lõug.	–	6.	lõvilõug
7.	Kukel on hari.	–	8.	kukehari

B. Leia igale lausele vastav pilt. Märgi lause number pildi alla.
Mida on iga olendi puhul nimetatud?
Märgi pildil vastav kehaosa.

C. Loe liitsõnad. Need on kõik taimede nimetused.
Märgi iga pildi juurde liitsõna number.
Kasuta õpetaja või Interneti otsingu abi.

11. A. Loe liitsõnad lausete eest. Need on lillede nimetused.

B. Vaata lillede pilte. Kirjuta õpetaja abiga iga pildi alla selle lille nimetus. (Vaata ka Internetist nende lillede pilte.)

C. Loe liitsõnad. Need kõik on taimede või toidu nimetused.
Märgi iga pildi juurde liitsõna number.
Kasuta õpetaja või Interneti otsingu abi.

D. Loe laused. Täida lüngad sobivate sõnadega.

1. *kuke hari, kukehari*
   - …… on kollast värvi lill, mis kasvab lausa kivi peal.
   - Põõsa tagant paistis kirju …… .

2. *tõokese silm, tõosilm*
   - Pargis õitseb kevadel siniste õitega meelespea ehk …… .
   - …… märkab igat looma, kes tema pesale läheneb.

3. *pääsukese silm, pääsusilm*

- Kevadiselt niidult leiame kullerkuppe ja ..... .
- ..... jälgivad kassi, kui see turnib lauda katusel.

....

....

12. Moodusta sõnaühendeid.

1. ***Missuguse*** kassi käpp?

vöödilise ..... kassi käpp

Missugune kassikäpp?

punane ..... kassikäpp

2. ***Missuguse*** lapse põlv?

väikese

.....

.....

lapse põlv.

Missugune lapsepõlv?

muretu

.....

.....

lapsepõlv

13. Loe sõnad lausete eest. Loe laused. Täida lüngad.

1. pildiraam, pildi raam

- ..... on vaja üle lakkida.
- Hõbedane ..... maksis viiskümmend eurot.

2. härjasilm, härja silm

- Nägin multifilmi härjast.

  Seal sähvis kurja ..... tuld.
- Pannil on praetud muna ehk ..... .

3. autojuht, auto juht

- Rainer sai hiljuti õiguse autot juhtida.

  Ta on noor ..... .
- Punase ..... peatas masina ülekäiguraja ees.

4. kontrolltöö, raske töö

- Matemaatika-tunnis kirjutame homme ..... .
- Lume lükkamine kõnniteelt on võrdlemisi ..... .

5. *sõidutee, kitsas tee*

- Väikesed lapsed ei tohi ..... rattaga sõita.
- Lapsed sõitsid mööda ..... .

14. Lõpeta lause liitsõnaga.

1. See, kes uurib loodust, on ..... .
2. See pall, mida mängitakse jalaga, on ..... .
3. See mäng, kus palli visatakse korvi, on ..... .
4. See poiss, kes müüb ajalehti, on ..... .
5. See mees, kes püüab kala, on ..... .
6. See mees, kes töötab merel, on ..... .
7. See kook, mis on õuntest küpsetatud, on ..... .

15. Moodusta liit-omadussõna ja sellega sõnaühend.

1. Valge nagu lumi	–	*lumivalge*	*lumivalge pluus*
2. Sirge nagu tikk	–	.....	.....
3. Kuum nagu tuli	–	.....	.....
4. Kerge nagu sulg	–	.....	.....
5. Külm kui jää	–	.....	.....
6. Terav kui nõel	–	.....	.....

- Loe sõnaühendid. Nimeta liitomadussõnad.

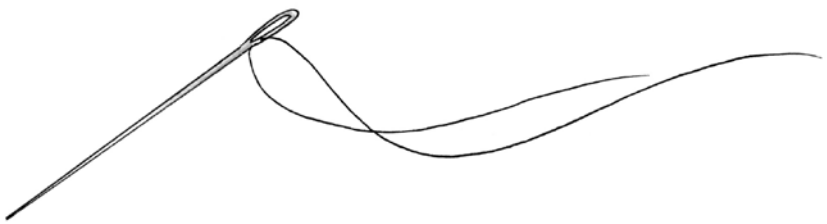

16. A. Loe küsimused ja sõnad. Sobita.

kelle?	metsseast	*milleni*?	hernekaunas
keda?	metssea	*mida*?	juturaamatust
kellest?	metssiga	*milles*?	ristteeni
kellele?	metsseaga	*millest*?	lehtpuul
kellega?	metsseale	*millel*?	metsatukka

B. Moodusta suuliselt sõnavorme ja lauseid.

lillkapsas	põldhiir	raudtee
mida?	*kelle?*	*mida?*
mille?	*kellesse?*	*millest?*
millest?	*kellega?*	*milleni?*
millele?	*kellel?*	*mille?*

17. A. Loe sõnad sulgudes. Moodusta õige vorm.
B. Loe laused.

1. Edukas sportlane s/ut/is võita m/it/u (*mida*? – kuldmedal) ja (*mida*? – hõbemedal).
2. Inimesed istutasid (*mille*? – raudtee) äärde tihedaid h/ek/e.
3. Käisime t/at/iga poes ja ostsime (*kellele*? – väikevend) (*mida*? – piparkook).
4. (*Kellele*? – täditütar) meeldib t/uk/uda (*milles*? – võrkkiik).
5. Järgmisel n/ät/alal tuleb n/ap/er-kooliga pingeline võistlus (*milles*? – jalgpall).

C. Rühmita lüngaga sõnad tabel 2 skeemide järgi õigesti.

1. skeem – .....
2. skeem – .....
3. skeem – .....
4. skeem – 4A ....., 4B .....
5. skeem – .....

D. Kirjuta laused õigesti vihikusse.

E. Kontrolli. Kas kirjutasid kõik sõnad õigesti?

Pane tähele!

Liitsõna võib koosneda kas kahest või enamast sõnast.

korvpallivõistlused, langevarjuhüpped

- Igal liitsõna osal on oma **veaohtlik koht**.

k/orv/ – p/all/i – v/õistl/used
l/angle – v/arju – h/üpp/ed

Liitsõnas kirjutame kõik sõnad välja.

Kõrvuti võivad liitsõnas olla sõnalõpu kahekordne täht ja teise sõna alguses sama ühekordne täht. *plekk-katus*

Sel juhul kirjutatakse liitsõna osade vahele (side)kriips.

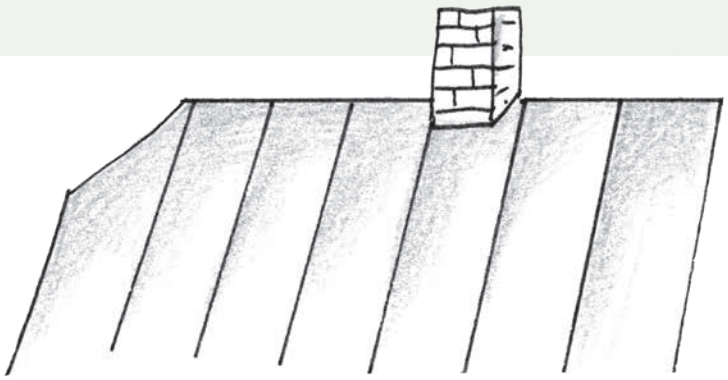

18. **A. Nimeta ese. Loe sõnad. Eralda sõnade liitumiskoht püstkriipsuga.**

B. Leia ja jooni sõnade õige kirjapilt.

C. Märgi vead ülejäänud sõnades.

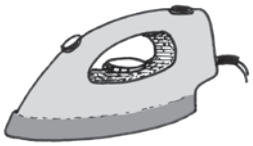

haambahari	triikraut	susakepp
hamppahari	triikkraud	suusakepp
hambahari	trikraud	suusakeep
hammbahari	triikraud	sussakepp

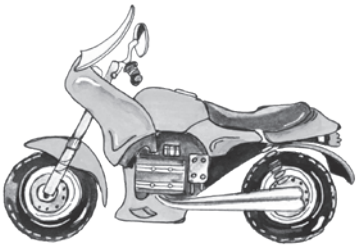

lakk-kinkad	lõnkakera	mootorratas
lakkingad	lõngakera	mottorratas
lakkkingad	lõnngakera	mootorrattas
lakk-kingad	lõnkakeera	moodorrattas

19. **A. Märgi sõnade liitumiskoht püstkriipsuga.**

B. Jälgi mõlema sõnaosa õigekirja. Kirjuta õigesti.

mäkitee, plommipuu, lehtpõsas, kuusemetts, jalkratas, helikoppter, klasirumid, kökimööpel, laululinnd

.....

.....

.....

20. Leia vead sõnade liitumiskohal. Kirjuta õigesti.

õunaed, õlgübar, võrkiik, plekkruus, rautee, lõpunkt, plekkann, lilkapsas, kottool, lindraktor, aastaeg

.....

.....

.....

21. Leia ja märgi vead sõnade õigekirjas. Kirjuta õigesti.

joonlaut, kasipoeg, seljakott, hogikepp, suitsupäsuke, põltlõoke, kabsasupp, võrgpall, käegell, raegoda

.....

.....

.....

22. A. Loe laused. Jooni liitsõnad (16 sõna).
B. Leia õigesti kirjutatud liitsõnad (4 sõna).

1. Kerktee ääres kasvab erinevaid okkaspuid ja lehtbuid.
2. Vanaema hoiab plekkarbis oma dokumente.
3. Kolisime hiljuti vanast palkkmajast uude kivimajja.
4. Kultnokk ja põldlõokke on esimesed kevadekuulutajad.
5. Ema ostis endale pruunid talvesapad, musta käekodi ja sõrmgindad.
6. Täna on lõunasöögiks hakkotletid ja kartulibuder.

C. Paranda vead ülejäänud liitsõnades. Toimi näidise järgi.

kerg + tee = kergtee, *okas + puu = okaspuu,*

.....

.....

.....

.....

.....

D. Kirjuta laused õigesti vihikusse. Jooni liitsõnad.

E. Kontrolli liitsõnade kirjutamist harjutuse C osa järgi.

23. Loe liitsõnade paarid. Loe lause. Vali lünka sobiva tähendusega liitsõna.

klaaspudel, pudeliklaas
okaspuu, puuokas
puuleht, lehtpuu
värvipliiatsid, pliiatsivärvid

1. Kuusk on ..... .
2. Pildi värvimiseks tuleb valida sobivad ..... .
3. ..... võib maha kukkudes puruneda.
4. Vaher on ..... .
5. Pehme vaiba sees oli üks terav ..... .
6. Pudeleid tehakse (*millest?*) ..... .
7. Tamme oksa küljes oli veel paar ..... .

- Mis sõna sa lausetes ei kasutanud? Selgita selle liitsõna tähendust.
- Kumb osa kaheosalises liitsõnas täpsustab sõna põhitähendust?

24. A. Jooni sobivad liitsõnad (11 sõna).

1. köögiriiul – riiuliköök
2. lagituba – toalagi
3. punapõskne – põsepuna
4. kojatrepp – trepikoda
5. mereliiv – liivameri
6. aknaklaas – klaasaken
7. ahjuküte – kütteahi
8. puuküte – küttepuu

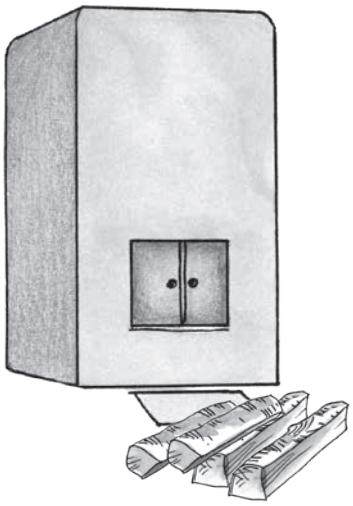

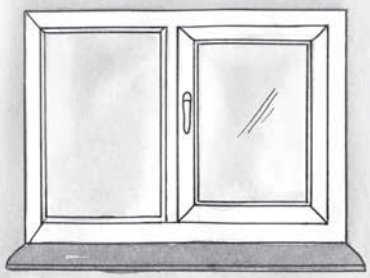

B. Moodusta õpetaja suunamisel liitsõnadega sõnaühendeid ja lauseid.

